Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 24 апрель, 1975 шу. • № 49 (5405). • Мах 2 кеп.

Советски Союза Турпала СССР летчик-космонавта В. Г. Лазаревна Ленина орден ялярах дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Союз» яхача космически кемаца полет еча хана къонахчали майрали гучаяллийтарах **Ленина** орден лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта **Лазарев Василий Григорьевича.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 ш. 21 апрель.

Советски Союза Турпала СССР летчик-космонавта О. Г. Макаровна Ленина орден ялярах дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Союз» яхача космически кемаца полет еча хана къонахчали майрали гучаяллийтарах **Ленина** орден лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта **Макаров Олег Григорьевича.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 ш. 21 апрель.

ЗАМАН КОТАЛОНИЙ БАЙРАКХ

Социально - политически идейнин цхьоагIо йолаш, Ленински партена гонахьа айхха кхотабенна болаш, КПСС XXV съезда баха ма боагтIара накъабаха лерхIаш кхаьчаб советски нах Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз 105 шу дизарга.

Советски халкъо Ленина идейн байракхв кIал хьалъяьй дунен тIа эггара хьалхара социалистически общество. Дай - мехка Сийлахь - боккха тIом хиннача шерашка ленински Коммунистически парте фашизмаца баьча тIем тIа вIаши кхотабаьб советски нах. Советски халкъои цуч эскарри Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа Котало яьккха 30 шу дизар кастта дездерга дерригача прогрессивни адамлено. Боахами культуреи хьалъяра даькъе хIанзара вайна карагIдаьннараш Ильича цIераца дувзаденна да.

Ленински идеяш творчески дегIаяьккхай КПСС XXIV съездо белгалъяьча машара программа тIа. Дукха ха йоацаш хиннача КПСС Центральни Комитета Пленума итогаш ювцаш советски наха берригнеша мога а беш бизза хьаллоаш парте XXIV съезда арахьарча политика курс чакхйоаккхаш Политбюро, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева беш бола болх.

Советски халкъаца цхьана Коммунистически партин Советски паччахьалкхен хьаяьр, марксизма гениальни теоретик, дунен халкъашта юкъерча болхлой класса баьчча, дерригача дунен тIарча къахьегамхой хьехархои доттагIеи ваьди торжественни дезду дерригача прогрессивни адамлено.

Дезача денна хетаяь яр 22 апреле Москве хинна торжественни заседани.

Съездий Кремлевски Дворе це гулбеннабар столицера а Подмосковьера а производстве хьалха латтараш, парте ветеранаш, Iилмани культуран деятелаш, Советски Эскареи Флотеи бIухой, партийни, советски, общественни организацей викалаш. Цига бар кхыча мехкашкара дипломаташ, советски а доазол дехьара а журналисташ.

17 сахьат доал. ЧIоагIа тIоараш а тохаш тIанийцар заседане дакъа лоацаш хиннараша новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев.**

Укхаза ба — СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, СССР Лакхехьарча Совета палатай председателаш, КПСС МГК-ан МК-ан секретараш, парте ветеранаш, советски а общественни а организацей викалаш, цIи хеза бола военачальникаш, СССР летчикаш-космонавташ.

Торжественни заседани хьайиллар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС МГК хьалхарча секретара **В. В. Гришина.** Зала чу дIалекхар Советски Союза Паччахьалкхен гимн.

«Сийлахь-воккхача Ленина васкетегIа» яха доклад йир КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара **М. А. Суслова.**

ХЬИНАРЕРЧА КЪАХЬЕГАМЦА БЕЛГАЛДАЬККХАР

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа хьинаре къахьийгар республикерча къахьегамхоша. БIаьш эзараш болхлой, гIулакхера нах, колхозхой къахьегаш хилар заводашка, фабрикашка, гIишлош еча, транспорте, кхашка, фермашка, городашка, юрташка лостамбеча.

Республика статистически управлене даннеех коммунистически субботнике дакъа лаьцар 577 эзар саго, уж хул соахка коммунистически субботнике дакъа лаьцарел 20 эзар саг дукхагIа.

Заводий, фабрикий болхлоша арахийцар 1323 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци, из хул дIадахача шера коммунистически субботнике арахийцачул 60 эзар сома маьха дукхагIа.

Цу дийнахьа Даьхенна дIаелар дукха тайп-тайпара машинаш, оборудовани, приборащ, кога гIирс, барзкъаш, халкъа эша кхы дукха а товараш.

Материальни производства доакъошка къахьегамхоша даьккха 371 эзар сом пятилетка фонда юкъелихьар.

Коммунистически субботник долча дийнахьа хьинаре къахьегарца белгалъяьлар берригача болхлоша, гIулакхерча наха дакъа лоацаш хинна «Красный молот» завода коллектив, цо 130 эзар сома маьха продукци арахийцар. Иштта дика къахьийгар 35 эзар сома маьха продукци арахийцача «Электроприбор» завода, 21 эзар сома маьха продукци арахийцача «Пищемаш». «Трансмаш» заводий, субботнике 99 процент болхлоша дакъа а лоацаш 99 эзар сома маьха продукци арахийцача швейни производственни объединене, бIаь эзар сома маьха продукци арахийцача дулха комбината коллективаша.

Коммунистически субботник долча дийнахьа хьинаре къахьийгар гIулакхерча наха, хьехархоша, дешархоша, студенташа, кхыболча наха.

СИЙЛАХЬ-ВОККХАЧА ЛЕНИНА ВАСКЕТЕГIА

Москве хиннача, В. И. Ленин ваь 105 шу дизара хетаяьча, торжественни заседане новкъоста М. А. Суслова яь доклад

Новкъостий! Владимир Ильич Ленин ваь ди советски халкъен дерригача дунен тIарча къахьегамхойн вахара юкъеладах эггара доккхагIен сийрлагIен долча цIейх цаI санна. Ленина цIи боарам боацаш еза я дерригача прогрессивни адамашта.

Революционни уйлани революционни гIулакхийн гиганто В. И. Ленина кердача, лакхагIча боарам тIа йоаккхаш айяьб марксизм. Цо хьайийллай дерригa дуне а чулоацаш капитализмагара социализмага доладара закономерносташ, общества революционни эгалонаш ярга бола ниьса никъ хьахьекхаб болхлой классаи берригача къахьегамхоштен.

В. И. Ленин — хIанзарча заман хьакъал, сий, эхь-эздел шийна чулаьца йола керда тайпа пролетарски парти хьаяьр. Цун кулгалца котъяьннай Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци, хьаяьй дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе — Советий Республика, социализм хьалъяра юхь дIайолаяьй.

Владимир Ильич Ленин ваь ди дездар кIоарга маIан долаш да вайна, советски наха. Хьабена никъ ленински васкеташца ниисбу вай хIара шера, парга а хьожаш мах бу воай толамий, белгалду дIахора декхараш.

Ленин ваь бIаь пхелагIа шу дизар вай мехко белгалдоакхх къахьегамеи политически хьинар IалаьматечIоагIа айденнача хьалашка. КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа лоттабеча къовсаме керда хIамаш карагIдувлара. Шоай хьамсарча парте XXV съезда баха боаггIача тайпара накъабаха лаьрхIа ба советски нах. Болхлой, ахархой, интеллигенце кхолламе къахьегам тахан из да юххьанцарча пятилеткай творчески пафос. Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIеи тIом чакхбьаннача тIехьагIарча шерашкеи советски халкъа турпал гIулакхаш дIахо кхахьари дегIаккхувлари.

Ленинизма байракха кIал хьалъеш латт Советски Союзе коммунистически общество. дегIаух дунен социалистически система, чIоагIлу дунен халкъашта юкъера коммунистически болама мугIараш кхотадалар. керда коталонаш йоах социальни къамаи коттамукъале бахьан долаш империализмана духьала къовсам лоаттабеча прогрессивни низаша. Советски Союзои социалистически содружества кхыча мехкашеи лерагIа чакхйоаха ленински арахьара политика бахьан долаш доккхий толамаш даьхад халкъий машари кхерамзлененеи тIехьа, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара тIехьа лоаттабеча къовсаме.

«Ленинизм, — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева, — из я хIанзарча дунен тIа эггара хьалха латтеи влиятельнии идеологи, кхоане шоай кара йолаш барий эшаюлургйоаца идеологи». ХIаьта адамлен кхоане — шийна тIабода никъ Ленина парте кулгалца советски халкъ эггара хьалха бувлаш доалла коммунистически общество.

I. СОВЕТСКИ ХАЛКЪ — НИЙСАЧА ЛЕНИНСКИ НАЬКЪА ТIА

Новкъостий! Советски мехка дерригa истори — из да Ленин дийна волча хана дIадоладаьи цо вайна васкет даь тIадиллан сийлахь-доккха гIулакх — коммунизм хьалъелга дIахо дахьар, чIоагIдар, дегIадоалалар. Ленина белгалбаьча наькъагIа, капиталистически гома юкъевча чоалханеча хьалашка тоъал лоацача ханашка чакхъяьккхай мехка яь индустриализаци, юрта боахама коллективизаци, культурни револоци, чакхдаьккхад вежараша бола, барт тайна цхьа дезал а баь советски халкъаш кхотаделга. 30-ча шерашке а вай мехка кот а яьнна, чIоагIо чIоагIъелар социализм. ДIахорча итташ шерашка кхы а доккхагIа толамаш даьхад халкъа боахам, социалистически общественни отношенеш. Iилма, культура дегIакхувлача, наьха сакхетам лакхбеча. КПСС XXIV съездо белгал мадаккхара, болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце, берригача къахьегамхоша са ца кходеш къахьегарах вайнига хьалъяьй дегIаена социалистически общество.

Коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсама керттера моттиг хила а хиннай, я а я социалистически экономика, хIана аьлча цунца ювзалу, Владимир Ильича яздаь ма хиллара, бIаьш миллионаш болча наьха вахара эггара кIоаргагIа йола лардаш.

Мехка хьаяьча йоккхача экономически потенциало IалашъЮ парте программи декхар — коммунизма материально-технически база хьалъелта практически кхоачашдара торо. Вай мохк — йоккхагIйола индустриальни держава. Цун доалахьа я дукхача доакъоех латта, толашагIча техникаца кийчъяь промышленность, толаме дегIаухаш бола юрта боахам, йIаьхегIа йола Iалама ресурсаш, квалифицированни кадраш. Цунна доагIача даькъа кхоач дунен промышленни производствах пхелагIа дакъа.

ДегIаенача социализма экономико Iалашду общественни производство массе оагIорахьара, тешаме лакхлуга. Укх тIеххьарча итт шера шоаза дукхагIа хиннай мехка къаман доход, арахеца промышленни продукци — 2,2 эза. Цу шерашка болх бе йолаеннай йиъ эзар гаргга йоккха паччахьалкхен промышленни предприяти, царна юкъе я Волжски автомобильни завод, дунен тIа эггара йоккхагIйола Красноярски ГЭС-и Ленинградски атомни станции, дунен тIа эггара йоккхагIйола Криворожски металлургически заводера доменни пийшк санна йола гиганташ. Хьалъе йолаьй Камски автомобильни завод, Байкало - Амурски машинникъ. Караерзаеш я Iалама рузкъан — СибарегIарчеи Средни Азерчеи мехкдаьттан газеи, Курски магнитни аномалерча аьшка рудай йIаьхий моттигаш.

Социалистически халкъа боахама динамизм хьагу производства дерригача доакъошка сихха доахача дикача толамашкара а. ТIа-тIа доккхагIа хул къахьегама овсарле лакхъяра чотах дукхагIа йоккхача промышленнии юртбоахамеи продукце дакъа. Берригача халкъа боахаме технически прогресс хулийташ дола доакъош — машиностроении электроэнергетикеи, радиоэлектроника а автоматизаце, химе, приборостроене средствашхьаю производстваш а сихагIа дегIакхувлар бахьан долаш товлу советски индустре структура.

Экономика дерригa доакъош дегIаахара темпаш лакха хилари производствана дикалгахьа хинна хувцамаши — Iилма - технически революцена карагIдаьннараш социализма совленашца тIа-тIа толамегIа цхьана тардарах хьахиннар. ХIамаш юкъарчал доацаш хьакхоллаш, мехка экономика дегIаухилга дикка сихдеш бола низ а хинна дIаэттад Iилма. Знане тайп-тайпарча доакъошка Iилмахоша еш йола открытеш хIанз сихагIа юкъекхуьх материальни производствана, цар новкъостал ду лакхача технически ларда тIа из овлангара денз эргаяккхара.

Укх пятилетке шера юкъера лаьрхIача серийни производстве арахеза доладу кердача промышленни продукце 3400 тайпа—укхал хьалхагIа дIаяхача пятилеткечул шозза дукхагIа. Парте дIахо а керттера уйла тIайохийтаргья Iилмеи техникеи дегIакхувлара, цу ларда тIа еррига социалистически экономика дIахо айяра.

Вай общество дегIаяра хIанзарча этапа лоархIаме башхало а хинна дIаэттад производствана концентраци яра продесс сихъяр, из вIаштIехьйоаккхилга эргадаьккха тоадар. Белггала аьлча, промышленносте из гучадаьннад хIанз цхьа эзари ах эзари совгIа йола хозрасчетни объединенеш хьаярах. Объединенеш дегIакхувлар — производствана ду доал эргадаьккха тоадаргахьа, цун эффективность лакхъяргахьа баьккха боккха гIа.

Парте чIоагIа лоархIам бу керда организационни формаш юрта боахама юкъехкахьара. ХIанз болх беш 5800 боахамий юкъара организаци я, колхозашеи совхозашеи дакъа а лоацаш, тIа-тIа дукхагIа яржаш латт агропромышленни комплексаш. Цу дерригача хIамаша аьттув болашагIа дола хьалаш хулийт юртбоахама специализаци концентраци яра, цунна механизаци яреи из вIаштIехьяккхареи боарам лакхбара, юрта боахамера къахьегам индустриальничоа тара лостабара.

Парте юрташка чакхйоахаш йола политика ленински аграрни политика, кердача хьалашца тар а еш, творчески дегIакхувлар да. Из кийчъеча къаьстта доккха дакъа лаьцар новкъоста Л. И. Брежнева IалаьмателоархIаме доклад яьча КПСС ЦК мартовски (1965 ш). Пленумо. Юрта боахама материально - технически база, колхозийн совхозийн экономика ма-могга чIоагIъяра, производствана еш йола интенсификаци цунна механизаци, лаьтташта химизации шерра мелиорации яра наькъаца лерагIа чакхъяхара тIаберзабаь бIубенна никъ чакхбоах парте.

Юрта боахаме деча дерригача балхашка 195 миллиард сома капитальни вложенеш дIаяхийтай итт шера. Уж шоаза дукхагIа я, новкъостий, цул хьалхагIа дIадахача Советски Iаьдал даьначул тIехьагIарча шерашка дIаяхийта хиннарел. Парте лаьцача наькъо тIа-тIа доккхагIа, дика хIамаш тел. Шера юкъера лаьрхIача хулаш бола, йIаьхача хана дукха совгIа-эшашагIа боацаш цхьатаррарча боарам тIа хинна ялатий хьувкъам хIанз дикка лакхбеннаб. Хадданза дегIаух хьайбай боахам, товлу юрташка бахача наьха къахьегамеи бытеи хьал. Юртара дерригa вахар города хьалашта гаргакхоачаш латт. Тешшаме ала йиш йолаш. да, юрта боахаме доккхий хувцамаш хиннад аьна. ЧIоагIа лоархIам болаш хургда советски наха хьинар чIоагIа айдаларца тIанийца йола Россерча Iаьржа доацача лаьттай юрта боахам айбара программа чакхъяккхар.

Новкъостий! Цхьа кIеззига ха яьлча вай мохк дегIаяхара исторе кхы цхьаькха цхьа оагIув а. хьаелларгья вай, кхы цхьаькха а сийлахьа цхе шера итогаш ергья вай. ХIанзле а шеко йоацаш да: парте XXIV съезд хинначул тIехьагIа дIадахача шерашка хьалхашкахьа боккха гIа баьккхаб коммунизм хьалъяра наькъагIа а эггара хьалхарча аргIанна коммунизма материально - технически база хьаяра даькъе а. ЧIоагIа плацдарм хьаяьккхай лерхIаш долча сийлахь - доккхача хIамангахьа — коммунизмагахьа дIахо толаме дIахьалхашкахьа ахара.

Толамаш даха доаггIача тайпара белгал а доахаш, вай парте ленински традици лелаю, карагIдаьннарех кхоачам бац, кхоачашдаза дисача дешашта уйла тIаерзаю.

ЛоархIаме экономически политически декхар латт вайна хьалхашка. 1975 шера заданеш кхоачаш тIеххьоачаш елга, бIарча ийслагIа пятилетка толаме чакхйоаккхилга. Эггара хьалхарча аргIанна халкъа боахама дерригача доакъошка. беча балха эффективность лакхъяра, социалистически экономика еррига ресурсехи кхоачамехи биззагIа пайда эцара, кхоачамбоацараш дIададахара тIаерзаянза яргъяц уйла. Парте тIахьех экономика дегIакхувлара хьокхамаш тIагIерттан творчески тоадара, дисциплинеи бехктокхами чIоагIбара, къахьегама овсарлеи вай беррига балха боарами лакхбара. «Со — паргIатача къахьегама сийлахь - доккхача эскара цхьа дакъа» аьнна В. И. Ленина дешашца шийх курра ала ший бокъо хургйолаш къахьега дезаш ва тахан хIара советски саг.

Болхлой, ахархой, интеллигенце толамеча къахьегамца белгалдаьна дIадоладеннад 1975 шу. Советски наха дегтIара хьаллаьцар КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал. Массане а социалистически яхь керда айеннача юкъагIа хьахиннай продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш телара тIаерзаяь къахьегамхой маьхера патриотически инициативаши починаши. Вай халкъо къахьегама энтузиазм къьыга хьахьоккхилга а хинна дIаэттад укх шера къаьстта чIоагIа дегаш айдаларцеи шерра даьржаи чакхдаьнна традиционни ленински субботник.

Цига дакъа лаьцар 135 миллион саго.

Социалистически Даьхе тоэяр духьа, дерригача халкъа хьал-торо дIахо лакхъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсамах хьахулараш шоаш ма-дарра шоаш беча балхах тийша долга чIоагIа кхетадеш хиларца дувзаденна да советски наьха кхолламе творчески хьинар.

Советски паччахьалкхе экономически дегIайоалаелга къахьегамхой вахара, гIулакхашта, массе оагIорахьара дегIаахара аьттув бола хьалаш вIаштIехьдахара, царна эшача материальнии духовнии хIамашца биззагIа кхоачам бара тIадерзаяь да. Из вай ленински парте — цун политико эггара сийлахьа де лерхIар.

Халкъа хьал - торо лакхъяра партен паччахьалкхенаи чакхдоаха гIулакхаш къаьстта а шерагIа даьржад укх тIеххьарча итт шера, цу гIулакха торонаш а боарам боацаш дукхагIа хиннача хана. Дикка дукхагIа хиннай къахьегамхой ахчан доходаш, общественни потребление фондаш. Колхозхой къахьегамах тела гарантированнии мах оттабаьб, тоадаьд пенсешца уж Iалашбелга, социальни страховане бIарчча цхьа система юкъейоалаяьй. КIирагIа мукъача шин денах, йIаьхагIа йолча отпускех пайда эца баьннаб болхлойи гIулакхера нахи. 110 миллион совгIча сагага керда квартираш кхаьчай е шоаш чуIеча моттигий хьалаш тоадаьд цар. ЧIоагIа хувцаеннай наьха быт, вай городийи юртийи кхуц, халкъа культуреи образовании лакхъеннай.

Бокъонца парте XXIV съезда Директивашка хьежжа, пятилетка керттера декхар кхоачаш а деш къахьегамхой, вахара боарам лакхбара дерригача лостамашка дикка дIахьалхашкахьа дахад вай. Пятилетка 4 шера 19 процент дукхагIа хиннай бахача наьха хIара сага сих лоархIаш йола реальни доходаш. 1970 шера 122 соми 1965 шера 96 соми мара ца хинна бетта юкъера алапи 140,7 сомага дIакхаьчар 1974 шера. Общественни боахамера колхозхой доходаш диъ шера 22 процент совгIа дукхагIа а хинна хIанз бетта 91 сомага дIакхаьчай. Цул совгIа, колхозхошка белггаларча даькъе доходаш кхоач шоай доалахьа лелабеча подсобни боахамгара а.

Дерригача халкъа хьал-торо массе а оагIорахьара айяра тIаберзабаь никъ лоарзагIа ца боаккхаш чакх а боахаш, вай парте цунца цхьана чIоагIа лоархIам бу юкъерча боарамал кIезигагIа доходаш йолаш болча къахьегамхой вахара боарам лакхбара. Из практически гуш да общественни потребление фондаш сихагIа лакхлуш хиларах а кIезигагIа дола алапи лакхдарах, а. Цу гIулакха лаьрхIа да кIезига Iалашбаьча дезалий берашта пособеш тела оттадар, къоаной, тIемеи къахьегамеи инвалидаш, хIаьта иштта кхоабар воацаш биса дезал а пенсешца Iалашбелга тоадар. Стипендеш лакхдаьд вузий студенташта а техникумашкеи техучилищашкеи деша багIараштa а. Иштта чакхъяьхай дукхха кхыйола мероприятеш а.

Советски наьха доходий боарам лакх а беш, партеи правительстваи тIагIертта вIаштIехдоах бахача наха дIахо товараш дукхагIа хьаделгеи гIулакхаш дукхагIа делгеи. Кхаарча пятилетка шерашка 41 миллион сома лакхъеннай розничи товарооборот. Из фу яхилга да аьлча, юкъера лаьрхIача виъ сагах латта хIара дезал шера 575 сома маьха товараш дукхагIа ийде баьннаб пятилетка йолаеннача юххье ийдеш хинначул.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

КЕРДАЧА КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШКА

ЦхьоалагIча майна, сийлахьйоккха Котало яьккха 30 шу дузача цIейна къахьегама совгIат кийчдара хьинаре къахьегача Нохч-ГIалгIай транспортни управлене Грозненски автотранспортни предприяте коллективо толамца кхоачашду ше тIаийца социалистически декхараш. Халкъа боахама мукьаш дIа-юха дахьара хьалхарча квартала план 106,6 процент кхоачашйир цо, планал совгIа дIа-хьа биттар 107,4 эзар тони мухь. Тонно-километраш яра кхаь бетта задани 108,3 процент кхоачаш а, яь, планал совгIа яьй 2296,6 эзар тонно-километр.

Вай республикерча городашка, юрташка дIа-юха лелача пассажирий хьашташ а диза кхоачашду автотранспортни предприяте водителаша. Хьалхарча квартала заданел совгIа цар дIа-юха вигар 72 эзар гаргга пассажир. хIаьта планал совгIа яь пассажиро-километр 437,1 эзар хилар. Мах а луш пассажирски транспорто никъ бара план 140 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа мах а луш йир цо 32,4 километр.

Иштта къахьегача автотранспортни коллективо дукха хIама ца эшаш хIанзлехьа кхоачашъяьй дерригача технико-экономически хьокхамий шиъ бетта план а. Заданел совгIа дукха мухь дIа-юха бахьагах, цунга дIабода мах лохбаях, автотранспортах пайда эцара коэффициент лакхъярах укх шера паччахьалкхенна планагIа лаьрхIачул совгIа 54 эзар сом пайда баьб.

Иштта Нохч-ГIалгIай транспортни управлене предприятешта юкъе Ерригсоюзни коммунистически субботнике къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьегарца белгалбаьлаб Грозненски автотранспортни предприяте болхлой. Къахьегама цIей долча дакъа лоацаш хилар 840 саг, царех 445 болхло къахьегама вахтеи 395 водитель, инженерно-технически болхло, гIулакхера нах предприяте коа. гонахьарча моттигашка лостам бечеи.

Хьинар айденна къахьийгача предприяте водителаша цу денна дола социалистически декхараш тIеххкоачаш а деш, планал совгIа дIа-юха бихьар 27,2 эзар тони халкъа боахама мухь, мухь тIаболаш транспорто яьр хилар 350, тонно-километр. дIа-юха вигар 3,9 эзар пассажир, яь пассажиро-километраш 105 эзар хилар. Пассажиркашкара дIа-юха бигарах хьа а ийца паччахьалкхен кассе дIаделар 600 сом. Предприятена хинна валови доход 14 эзар сом да. ИйслагIча пятилетка фонда юкъедихьар автотранспортни предприяте водителаша 1900 сом.

Коммунистически субботнике къаьстта дика къахьегарца белгалбаьлар бригадир Кошевой, водителаш Астахов, Бобров, Эскерханов, инженерно-технически болхлой Васютина, Хамбекова, Королева, кхыбараш.

Смене къахьегаш боацараша предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам бир. 60 га, 455 кIотарг дIаегIар, 680 га еIар, гаьнашта гонахьара 600 квадратни метр лаьтта аьхкар, дукха эизаш дIадегIар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БАЬЦАДААРАШ ЛЕЛАДЕРАШ ЯХЬЕ БАЬННАБ

ХIара шера дукха баьцадаараш кхеду Ачхой - Мартановски района «Овощевод» совхоза къахьегамхоша. ПланагIа 900 гектар йолча, 950 гектара тIа дIадувргда тайп-тайпара баьцадаараш. ХIара гектара тIара 40 центнер моша горошек, помидораш — 160 центнер, нарсаш 130 центнер, кабуц — 210 центнер. Совхоза кхашка баьцадаараш дIадувш 20 совгIа агрегат я.

— ХIанз помидорийн нарсийн ги дIадувш да тхо. — йоах совхоза керттерча агронома Масаев ИсмаIала. — Баьцадаараш дIадувча белгалбаьнна дика къахьегаш ба механизатораш Керимов Султан, Эдильханов Ахьмад, Ибрагимов Султан, кхыбараш. Царех хIаране цаI-ах норма кхоачашъю дийнахьа. Укх деношка дерригa баьцадаараш дIадийна даргда тхо. ТIаккха кьажкIаш дIае болалургба механизатораш.

СУРТА ТIА: дIадувча баьцадаарийги мишта д хьожаш ба (аьрдехьара аьттехьа) звеньевая Хаджимурадова Аьсет тракторист Махьядиев Ахьдан, керттера агроном Масаев ИсмаIал.

И. ПЛИЕВА, сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

1975 шера 23 апреле Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме хилар РСФСР Лакхехьара Совет харжара йолча хоржамий комиссей председателийн секретарийн совещани. Совещани дIайиьхьар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Х. Х. Бокова кулгал а деш. Цига дийцар РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо ярей уж чакхдахарен хьакъехьара окружной комиссей декхарех доладош.

Совещане хиннараша комиссей балхах шоашта хетар дIаюха довзийташ къамаьлаш дир. Совещане балхаца дакъа лоацаш бар КПСС обкома а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума а бехктохаме болхлой.

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

22 апреле В. И Ленина цIерагIча культура Двореце хилар Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз 105 шу дизара хетаяь город Грознерча къахьегамхой, общественни организацей викалий торжественни заседани.

Заседани хьайиллар КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. Я. Правенько.**

Гулбеннараша чIоагIа тIоараш а тохаш сийлен президиум хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте а йолаш КПСС ЦК Политбюро состав.

В. И Ленин ваьча дийнахьа денз 105 шу дизарах доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела **С. Н. Кожуховска.**

СИЙЛАХЬ-ВОККХАЧА ЛЕНИНА ВАСКЕТАГІА

Москве хиннача, В. И. Ленин вай 105 шу дизара хетаьча, торжественни заседане новкъоста М. А. Суслова ян доклад

(Чистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Къахьегамхоша къаьстта сиха дукхагІа ийцу йІаьхачаа хана пайда эцаш, быт тоешаш хозъешш дола товараш — цІа-тІа лелаю машинаш приборанш, мебель а автомобилаш а. Нагахьа санна 1970 шера шин дезалах цхьанне телевизор хиннаяле, хІанз из йолаш кхаь дезалах шиъ ба; хьалхагІа кхаь дезала цхьа холодильник мара ккхачацар, хІьта хІанз из йолаш хІара шолагІбола дезал ба.

Шера лоархІаш бІарчча хьахиннача пачхьалкхено нийслагІча пятилетке халкъа вахара боарам лакхбара тІаерзаяьча мероприятешка дІадоххийтар бархІлагІча пятилеткаца нийсдича 2-зза совгІа дукхагІа хул. Халкъа хьал-торо лакхъяра дакъе кхоачашде дезаш доккхий декхараш да пятилетка чаккхйоалача укх шера.

Новкъостий! ТІа-тІа гаргаухаш коммунизмага долхача хана чІоагІлу советски общества идейно - политически цхьоагІон цун кхотаялари, шоайла гаргайолх ерригa классийи социальни группаши. Цу цхьоагІонах латт парте программни декхараш толаме кхоачашдергхилара тешами.

Советски общества хьалха латта низ ба болхлой класс — дикагІйола революционни традицеш лелаер, дукхагІа чІоагІъенна, сакхетамегІа йола, вІаштІехьъяьнна класс. Цо шийна гоннахьа вІашагІтох цун революционни идеологи дІатІаийца бола колхозни ахархойи халкъа интеллигенци.

Юрта экономикен культурен лакх ме лу доккхагІа хул вай халкъа юкъарча гІулакха юкъе советски ахархоша лоаца дакъа. ХІанз, Іилмен культурен сихха дегІаухача, советски наьха образовании культурен лакхлуча хана, лоархІам чІоагІагІа хул. Даьхен гІулакха ший ерригa знанеш талантий дІателача халкъа интеллигенце гІулакхий. Парте ший декхар лоархІ вай мехка классаш йоаца общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсаме дерригa советски халкъ кхоталуга дІахо а чІоагІдар.

Вай общество — из да къахьегача наьха доаргдоаца вошал. Ленина гуш хиннача тайпара, адамий общежите керда формаш шийна тІера хьалъэтта лард а хиина дІаэттай социалистически общественни строй, беррига къахьегамхой хьашташ цхьатарен идеологи юкъарен хилар, чІоагІъеннай саго сага еча эксплуатацен тІалоаттадеча Іазапен ларда тІа латтача буржуазни вахара сбраза тара йоаца советски социалистически вахара образ. Дерригача халкъа материальни хьал-торо хадданзен лоарзагІа ца йоалаш лакхъялар, цун духовни вахара боарам лакха хилар, коммунизма идеалашта из тешаме хилар, социалистически Даьхе боарам боацаш чІоагІа цуна дукха езар, саг массе оагІорахьара паргІатта дегІаахара тІа-тІа аьттув болашагІа дола хьалаш вІаштІехьдахар — цу дерригача хІамашца белгалйоал советски вахара образ.

Социалистически вахара образо айхха дийзад хІара сага хьашташ общества хьашташца, наьха шоашоай хедаш берригача мехка толамашца. Советски саг, ший социальни политически хьинарца, боккхача сакхетамца, коллективизмацен халкъа хьалхашкарча бехктокхамцен обществана деча гІулакха дІадала гІерт ший низаший хьинари. Советски вахара образах дІакъоастае йиш йоацаш я мехка дерригача къамийн народностийи патриотизми интернационализми, дег тІара доттагІал а вошал а, национализма, мещански индивидуализмаца, хІамилга тІакхерча йолча тенденцица, капитализма кхыча воча гІулакхаща машар боацаш уж хилар.

Советски пачхьалкхен исторе ерригача этапашка йоккха къахьегама энтузиазм, творчески хьинар, социализма гІулакха, ленински идеалашта боарам боацаш чІоагІа ше мутІахьа хилар хьахьийкхад халкъо.

Сийлахь - доккхача советски халкъа Іалаьмате йоккха патриотизм, шийна нийсса кхы цхьаькха доаца къонахчали массене а цхьатарра турпалали, цун майрал а уйлан чІоагІа низ а ше ма-барра бІаргабайра Дай-мехка Сийлахь-боккхача тІема Іалаьмате халача тохкамашка. Советски халкъо, цун майрача Герзашцарча Низаша карара алийтанар шоай социалистически Даьхен паргІатон кортамукъален, фашистски Іазапа кІалхардаьхар Европа халкъаш. Исторически Коталоно инкъ хьабийллар дерригача дунен тІа революционни болам керда, низ болаш айбалара, хІьта из бахьан долаш хьахилар дунен социализма система, ехар империализма колониальни система.

Тахан, Коталон 30 шу дуза цІей гаргакхаьчача хана, дерригача прогрессивни адамаша цІаькха а хьаккхайкаду турпалча советски халкъа, котало яьккхача халкъа шоаш баркал оалаши из лоархІаши хилар. БІаьшерашка йовргьац фронте тІемахошен тыле къахьегача наьхен яьккха сийлен майрали, ленинизма идейица хьалхедаьчен Ленина парте кулгалдеченн дерригача советски халкъа карагІдаьнна денале гІулакх.

II. ЛЕНИНИЗМ—МАШАРАИ СОЦИАЛЬНИ ПРОГРЕССАИ ТІЕХЬАРЧА КЪОВСАМА БОККХА НИЗ

Новкъостий! ХІанзара дерригa дуне дегІаахаро къаьгта хьахьокх ленинизм исторически бакъ хилари революционни эргалонаш ю цун низи. Вахаро дог теша а деш бакъду капитализма юкъара кризис кІоарглургхилара, Октябрал тІехьагІарча замалахьа социализма, машара, къамий кортамукъален низаш коталонца дегІаухаргхилара хьакъехьа Ленина хьалххагІе а гуш хиинар.

Ленински идеяш кІоарггаен йиззаи кхоачашъеш хилар гучадаьннад дунен социализма дийнача практике. Вежарашха долча социалистически мехкий халкъаша марксистско - ленински партей кулгалца шоаш исторически урагІа долхача хана толамашца керда лакхаленаш йоах. Социалистически содружества мехкаша общественни прогресса ерригача сферашка хьагойт цІаккха а ца хиина динамизм, капиталистически пачхьалкхенашта юкъерча гІулакхашца нийсдича социалистически пачхьалкхенашта юкъера гІулакхаш бокъонца социальни гІаьметта эттаи йоккха совле йолаш хилар.

СЭВ-а членаш долча мехкаша вІаши деча новкъостало, социалистически экономически интеграце Комплексни программа ларда тІа производствана кооперировании яро царех хІаранега йиш хулийт шоай ресурсех пайда ийсагІа эца, хІьта цуица цхьана сихду коммунизмага бодача наькъагІа уж цхьана дІахьалхашкахьа ухкал.

ЧІоагІ а лу, шер а лу вежарашха йолча партешен пачхьалкхенашен цхьана леладу политически, идеологически, тІема гІулакхаш. Хьахулча бетта 20 шу дуз Варшавски Договора Организаце. Цудухьа хила а доагІаш раьза хиина ала йиш я вайга, социалистически содружества европейски мехкий оборонни низ чІоагІбеча, Европен дерригача дунен тІен машари кхерамален Іалашъяра гІулакха из белгала исторически лоархІаме я, аьнна. Вежарашха йолча пачхьалкхенаша арахьа чаккдоаха политически гІулакхаш цхьана тардара лоархІаме форма, цкъа санна дукхаза а йоккхий машара инициативаш хьаккхайкаяь сийлахьа трибуна а хиина дІаэттай Варшавски Договора пачхьалкхений Политически консультативни комитета совещанеш.

ХІанз санна чІоагІа цІаккха а хиинац социалистически содружества дунен халкъашта юкъера доацца. Дунен халкъашта хьалхашка цІаккха а ца хиинача тайпара лакха да цун сий. БІубенна ленински наькъагІа а ухаш, лоарзагІа яргйоаца машара чІоагІале, дуне революционни дегІаахара боккха низ а хиина дІаэттад социализма вежарашха дола мехкаш.

ТІом чакхбаьннячул тІехьагІарча ерригача хана чухь хІана эггара дукхагІа кІоаргьеннача, буржуазни общества экономика, политически надстройкеи идеологии чулаьцача кризисо оагаьйча капитализма дунен тІарча хьалал наьха санна эргаш я е экономически кризисаш а, с инфляцеш а, е хьабе болх боаца нах хилар а тІаккхачанза йолча социалистически общества массе оагІорахьара прогресс.

Цхьа бахьан доацаш дац капиталистически дунен кулгалхошен идеологашен къамаьлаш деча хана каст-каста хІанзара кризисни хьали 30-ча шерашкара Іалаьмате «йоккха депрессия» оалаш яри цхьатара лоархІаш ювцилга. Цу тайпара уж шоайла вІаши исторически нийсъяр мел хетаргахьа деш дале а, бакъ ца дича далац, хІана чух сахьата из белггалара маІан долаш хилар. ХІана, шовзткъа шу совгІа хьа хьалхагІа а санна, экономически, социальни, политически вІашдухьаленаш къаьстта чІоагІа лакхъялара хьалхашка нийсъенай капиталистически системе.

Производство эшаллар цІаккха а ца еннача тайпара инфляцин чІоагІъяларца, юха ца къоплалуш хІамай маьхаш лакхдаларца цхьана хулаш да. Къахьегамхошта тІаккхаьча вахара боарам лохбалар, материальни халонаши сагото:наши къаьстта йоккха я дерригача керттерча капиталистически мехкашка, хІана хьабе болх боаца нах Іалаьмате дукха бебаш хиларах.

Паччахьалкхен - монополистически регулироване низ кхачац дунен капиталистически боахама анархически антагонистически хьисап юхакъовла. Производства сферерча кризисаца цхьана чІоагІбеннаб дунен валютни кегар, кІоаргъеннай империализмане дегІаухача мехкаштен юкъера вІашдухьаленаш, чІоагІъеннай капиталистически мехкий йоккхийча группировкашта юкъерен царна чухьарен соперничество. Къьха санна ирзеннай къахьегаман капиталан юкъера вІашдухьале. Низ болаш айденнад капитализма дерригача кертгерча мехкашкара классаш къовсамаш. Забастовкаш бараш совхе а 47 миллиона сагага дІакхаьчабар, 1973 шера хиинарех тІех а болаш.

Ехай дІахъсан, классовни антагонизмаш дІаяьхай, хьабе болх ца хилар, къел, капиталистически системах йоахка кхыйола човнаши эйпаши дІадаьхад яхаш ювцача «вІаштІехьъяьннача», «пламагІа лелача», «трансформировании» капитализмаш «неокапитализмаш» хвакъехьара буржуазни экономистийн ревизионистийн Іалаьмате дукха аполегетически концепцеш.

ХІанзара дуне дегІаахара белгалагІа йолча оагІоех цаІ я, Ленина гуш хиина ма хиллара, хьалха тоІадаь даьхача колониальни кхычарех тийша долчен Азе, Африка, Латински Америка мехкий халкъаш шоай исторически творчествана шерра юкъеэзар.

ТІехьара — португальски колониальни импери йохаро хбададу «къавнарча», традиционни оалаш йолча колониализма истори. Цу цхьан ханна яржаш латт империализма неоколониалистски политика кризис а. ДегІаухача мехкий безам дукхагІа хул экономически кортамукъале бахьан долаш, шоай Іалама ресурсашта къаман суверенитет юхаоттаар духьа лоаттабеча къовсаме тІулакхаш цхьана чаккдахарца. Цу мехкашка тІа-тІа йоккхагІа хулаш йола социальни хувцамий процесс — из мелла чоалханен дуккха оагІош йолаш иле а — бІарча хьийцача иштта империализмана объективно духьалъерзаяь я.

Латински Америка цхьадолча мехкашка демократически низаш тІехьашка ца даьлча ца доалача даьха бола реакце низ гІалатташехьа а, кортамукъален болам дІахо дегІаулаш ба цига, ший мугІараш чІоагІду цо. Дунен прогрессивни общественностаца цхьана советски наха дІакхайкаду латиноамерикански халкъий хьалха латтача низаша фашистски диктатурана хьалхашка корта Іочу ца берзабеча Чиле патриотаща шоай вежарий солидарность хилар.

Кортамукъа яьнна паччахьалкхенаш дІахо шоаш дегІахарап цар социальни прогрессан бола боккха тешам ба социализман къаман кортамукъален низаша дерригача дунен тІа цхьана гІулакхаш леладара ленински идея лерргІа чаккхъяхар. Советски Союзах лаьца аьлча, цун халданза солидарность я империализмане колониализмане духьала, шоай социальни къамаши кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашца, царна политически материальнии гІо а деш. Из — вай арахьарча политика лоархІамегІарча принципех цаІ.

Дунен социализма позицеш чІоагІъяр, дунен халкъашта юкъера болхлой класс, машара, демократе, къаман кортамукъален дерригa низаш тІа-тІа кхоталуши цар къовсам чІоагІлуши хилар — цу дерригача хІамаша керда шерра перспективаш хьаелл халкъий машари кхерамзлен чІоагІъяра, дунен революционни процесс дІахо дегІайоалаяра.

Советски наха бокъо а йолаш доккхал ду дерригача дунен тІарча машар бахьан лоаттабеча сийлахь - боккхача къовсама гІулакха юкъе вай мехко, советски Союза Коммунистически парте, цун Ленински Центральни Комитето, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрос юкъеккхухьача даькъах. Машарей социальни прогрессей беркатерча гІулакха ший низи хьинари кхо ца деш къахьегаш хиларца дунен тІарча общественноста дуккха дукхагІбараша юкъе чІоагІа ший сий даьккхад Леонид Ильича.

Машар бахьан лерргІа лоаттабеча къовсаме гучадоал: — «Машара гІулакха дерригa де дош лу оаха болхлоштен ахархоштен. Из оаха дерг а дахача Ленински деша вай парти чІоагІа тешаме хилар.

Вай заман дунен халкъашта юкъера хьал тоадалара керттерча наьъех цаІ ба кхохкам кІаьдбара процесс чІоагІъяри кІоаргъяри, машаре цхьана дахара принципаш вахаре чакххяхар. Нагахь санна тІеххьарча хана карагІдаьннача керттерчох мара дувца ца дезаш ца хилча, къаьстта белгалде йоатІа США, ФРГ, Франци, Англи пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтараща новк. Л. И. Брежнева хиннача переговорий беркате итоташ. Чакхъяьннача дукккача переговорашкара шинна оагІохьара массехк соглашенеш яьй, царна юкъе лоархІаме моттиг дІалоацаш я наступательни стратегически герза боарам оттабара хьакъехьа дІахо дергдолчох ю советско - американски соглашени. Иштта боккха лоархІам болаш да доазол дехьарча дукхача пачхьалкхенийн организацейн дуккхача викалашца вай кхыболча кулгалдара деятелий хиина вІашагІкхетараш. Цу дерригача вІашагІкхетарийи переговорийи итогаш дерригача дунен тІа машар чІоагІбара хьашташ кхоачашдеш я.

Массане бакъдарах, пачхьалкхений общеевропейски совещани лакхехьарча боарам тІа сихагІа чакхъяккхара аьттув луш дола хьалаш вІаштІехьдахад. Советски Союзен вошал леладеча социализма мехкашен дерригa мел эшар ду из толаме чаккхъялара. ВІаши тешам луш йола атмосфера хьахиларан европейски пачхьалкхенашта дІа-хьа дикача лоалахой гІулакхаш леладелга дегІаахаран новкъостал де дезаш я совецаш.

Хоалуш дикача оагІорахьа хувцаенна хиинад дунен халкъашта юкъе экономически гІулакхаш дІа-хьа леладара даькъе а. ФРГ, Франци, Англи, Итали, Япони, Финлянди санна долча мехкашца Советски Союзо еш йолча торговле чот хІанзле миллиардаш сомашца лелаю. Йоккхача масштабех соглашенеш яр шинна а доакъашхочо пайда боалаш да. Экономически е моллагІча кхыча дІа-хьа леладеча гІулакхашта юкъе социалистически мехкашта дискриминационни хьалаш кхачъдоха гІортар цІаккха хинна а дац е хург а дац толам баккхара цхьаккха тайпара аьттув луш.

Европерча политически хьала лоархІам бола позитивни воздействи йир Греце реакционни режим йохарои Португале хиннача демократически антифашистски революцен. Советски нах чІоагІа дика а хеташ хьеж мохк демократически кердабоккхача, реакце заговорашта духьала лоаттабеча къовсаме португальски халкъо довхача толамашка. Вай цІенхаштта хариду Португале гІулакхашта, миччa тайпара дале а, юкъелелха гІортар, иштта къоабалду цун дерригa прогрессивни, революционни демократически низаш кхотадалар.

Кхохкам кІаьдбалара процесс тІехь-тІехьагІа вай планета керда районашка яржаш латт. Чакх ца йоалаш юс Кубана яь экономически дипломатически блокада. ЦІаккха ца хиннача тайпара чІоагІа сий ду Кубай дунен халкъашта юкъе, цун революционни карагІдаьнараш дІадоахалургдац.

Дунен халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбеча даьха доккхий толамаш белгалдеш, вай дІахо а вай низаш алсамдоахарда машар чІоагІбара лоаттабеча къовсаме. Теркаме ца лаьцача даргдац укх тІеххьарча хана кхохкам кІаьдбара духьалбараша шоай хьинар айдар, цар кхераме гІулакхаш леладеш хилар. Малхбузен массехк мехкашка кортош айду ультрареакционни низаша, чІоагІбеннаб правительствай арахьарча политикана аьттехьарча низаша беш бола низ.

Шерлуш латт дунен халкъашта юкъера хьалаш толхадара тІаерзаяь чакхйоахаш йола антисоветски антикоммунистически кампанеш. Империализма тийшача балхийн агрессивни гІулакхаш гучадахар — машар чІоагІбара духьа лоаттабеча къовсама керттера дакъа. Политически кхохкам кІаьдбалара гІулакха духьала доллаше а Іоадеш латт гера, алсамъювлаш латт империалистически пачхьалкхений тІема бюджеташ. Кхохкам кІаьдбалара, социалистически содружества арахьарча политикана, тІехь-тІехьагІа чІоагІагІа еш, духьаленаш ю Пекино. Империализма эггара реакционна болча викалаша хьаллоацаш йолча позицешта эттаб китайски кулгалхой, цунах къайле а ца еш.

Машар чІоагІбара духьа лоаттабеча къовсаме салаІа, сатийна Іен фел йоаеи йиш яц. Венгерски Социалистически Болхлой парте XI-гІча съезде къамаьл деш нов. Л. И. Брежнева нийса аьннача тайпара: «Кхохкам кІаьдбара процесс, машар чІоагІбара процесс — из я даим дІахьалхашкахьа ахар дІадехаш йола цІаккха хада йиш йоца процесс. Цу наькъа тІа юхасацар, хІанззалца карагІдаьнараш доадара кхерам тІаоттабеш хургдар».

Советски Союзо лерргІа гІулакхаш чакхдоах Гаргарча Малхбоалене а чІоагІен нийсхоин машар оттабара тІехьа. Цу гІулакха 1967 шера дІалаьцача Іарбий дерригача лаьттан тІара израильски бІу арабакхар Іалащде, Палестина Іарбий халкъа законах йола бокъонаш, цунца ший пачхьалкхе хьаяра йола бокъонаш юкъе а хьош, кхоачашъе, цу районна ерригача пачхьалкхенашта кортамукъа хилен дегІаахен торо яла еза. Уж дерригa дешаш бІарчча цхьан хІаман дакъа да, хІьта из гІулакх бокъонца кога тІа даккхаро уж кхоачашдеча комплексни подход елга дІа а дех.

Цунга бола никъ — Женевски машара конференце бола юкъе болабар.

Арахьара низахка чу ца гІертаи Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъий шоай гІулакхаши кхелаши къестаяра йола суверенни бокъо хоадамболлаш хьаллоац вай мехко. Вай цІенхаштта хьаллоац Парижски соглашени кхоачашъяра ДРВ правительствай Къулбехьен Вьетнама Республика хийна йолча революционни правительствай чакхдоаха гІулакхаш. Из соглашени гІожагІча тайпара телхаеш йола сий дайна халкъа духьалара Сайгона режим хІанз бокъонца еха яла йоалла ш я. Къулбехьен Вьетнаме патриотически низаша яьхача сийлахь-йоккхача коталонаша, хІьта иштта Камбоджай патриотий толамаша Индокитая дерригача халкъашта машарерча вахара перспективаш хьаелл. Советски нах дег тІара гІадбигаб цу башха дикача толамаша.

Кхохкам кІаьдбар — ирача политически идейни къовсама объект. Цуя лелама а перспективай а вай беш бола мах ленински хьисапе реалистични ба, цудухьа шийх исторически оптимизм йоаллаш а ба. ХІана аьлча, кхохкама ларде улл машарен социализмаи оагІонгахьара низаш дукхалга дийлача дунен арене овлангара дена хувцадалар. ХІьта из массазара а шийна нийса цхьаькха йоаца а фактор я.

Кхохкам кІаьдбалара а капитализма юкъара кризис дІахо кІоаргъялара а хьалашка вай заман эггара чІоагІагІа а хьинар долашагІ бола а политически низ хиларах тарра кхы тІа а лакхлу дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама лоархІам. Капиталистически мехкашкара коммунисташ дерригa антимонополистически а аьрдехьара а низаш кхотадара тІехьа латт. Наьха хІара денара къаьшташ кхоачашдара тІехьа лоаттабу къовсам цар лерргІа вІашагІбувъ йоккхача капиталa доалдара духьала лоаттабеча демократически альтернативa къовсамца, социализма идеалий, къахьегамхой хьаштий духьа кІоаргга социальни хувцамаш дара, къаман дукхагІбарий хьал-торо тоаяра тІехьа лоаттабеча къовсамца.

ХІанзара этап белгалйоал марксизма - ленинизма, пролетарски интернационализма ларда тІа вежарашха йола партеш кхотаялар дІахо а чІоагІдаларца. Царна юкъе, ленински дешаща аьлча, «бокъонца бола доттагІий тешам», чакхдоахача гІулакхий цхьоагІо чІоагІлу.

Из долча тайпара хьагучадоал Европа коммунистически болхлойи партей керда конференци кийчъеча хана. Европейски коммунистий форумо, шеко йоацаш, гІо дергда машара, кхерамзлен, вІаши гІулакхаш леладаран социальни прогрессаи тІехьара къовсам чІоагІбара.

Кхыча демократически общественнии политически низашца, машар хьаштдарашца цхьана коммунисташа хьинаре дакъа лоац Европа кхоане машар болаш хилийтара, пачхьалкхенаштен халкъаштен вІаши пайдане дола бувзамаш шерра дегІакхувлара тІехьа. Цу наькъа тІа лоархІаме моттиг дІалоацаргья укх деношка болх бе йолалуш йолча Европа общественни низий шолагІча Брюссельски ассамблеяс.

Шоашта могача тайпара дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама позицеш кхотаяран чІоагІъяран, болхлой класс, машар безаш дола, демократически антиимпериалистически дерригa низаш кхотадеча гІо дара йолча ленински традицешта тІера ца боалаш тешаме ба советски коммунисташ. Уж лерхІараш кхоачашдара тІадерзадаь дола дерригa гІулакхаш хьинаре хьаллоац вай парте.

Коммунистически идеологи котъяргхиларах, машарен халкъий кхерамзлени ленински политика толаргхиларах тешаш да вай.

III. ЛЕНИНСКИ ПАРТИ—СОВЕТСКИ ХАЛКЪА ДЕНАЛЕ АВАНГАРД

Новкъостий! Советски халкъа ерригa коталонаши карагІдийннараши, цун вахар, дагардараши де лерхІараши айхха дувзаденна да Коммунистически партеца — Ленина сийлахь-йоккхача партеца.

Къахьегаме а тІем тІа а, дегаш гІоздоаха денош а халача тохкама денош а тІаэттача вай парти массаза а ший халкъаца я. Коммунизмага бодача наькъа тІа хІара вай баьккхача гІано, вай дерригача советски социалистически бакъдолчо хьахьокх ленински васкеташ лерргІа кхоачашдеш долга. Парте толаме кхоачашбу «дерригa халкъ социализмага дига», лостам а тела вІашагІ а йолла керда строй, беррига къахьегамхой хьехархо, кулгалхо, баьчча хила» аьнна Ленина белгалбаь кулгалдарен лостам теларен лоархІам. Шийна боарам боацаш мутІахьа хиларах халкъа хьалхашка цхьаккха доазув доацаш да парте сий. Итташ шерашка социализм бахьан лоаттабаьча къовсаме хьахиина а чІоагІъенна а йола партен халкъен идейно-политически цхьоагІо цІаккха ца хиннача тайпара чІоагІа я хІанз.

Болхлой класса кердача тайпарча партех, революционни къовсаме цун кулгалдара, социалистически общество хьалъярен дегІайоалаярен цун лоархІамах бола бІарча а дика вІаштІехьбаьккха а хьехам кийчбаьб В. И. Ленина. Из нийса хилар хьахьехад вай мехка а социалистически содружества вежарашха долча мехкашка а социализм хьалъяра практико.

Парте кулгалдара лоархІам — социалистически общества керттерча закономерностех цаІ. Къахьегамхой дикагІа болча аналех латтача, хьалха латта теори бокъонца караерзаяьча, дерригача халкъо хьаллоацаш йолча партена мара могаргдац общество дегІаяра нийса лостам тела. Цо кийчъю мехка политически курс, белгалъю халкъо де деза чун планаш. уж кхоачашъелга вІаштІехьдоакхх.

Советски общество — чоалхане, даим дегІаухаш латта социальни организм. Марксистско-ленински партена, болхлой класса партена, цунна цхьана дерригача халкъа авангард а хиина дІаэттача Іалаьмате лакха ворядок йолча организаце мара могаргдац цуа хьашташ, дагардараш, де лерхІараш кхоачашде, хІара классен социальни дакъен, хІара къамани народностен, вай общества дерригача йолкхалий шоай тайпара дІаделараш теркалде.

Советски общества дерригача вахаре гуш я бокъонца йола социалистически демократизм. Эггара къаьгагІа из гу халкъа Іаьдала органий — къахьегамхой депутатий Советий дукхача тайпарча балха юкъе. Июне хургда союзни республикай Лакхехьарча органийн къахьегамхой депутатий ерригача моттигерча Советий хоржамаш. Из йоккха кампани я, цу юкъа лакхерча а лохерча а советски органий болх тохкаргба. Цуина юкъе дакъа лоацаргда миллионаш болча советски гражданаша, цар паргІатта а бехктокхам кхетабеш а бувцаргба шоаш хоржараш — депутаташ, йоагІ-йоагІаш йола советски органаш. Хоржамаш — советски социалистически демократе къаьгта дола масал. Цунца цхьана белгалъяккха еза вай демократе лоархІаме белгало, из сенах латт аьлча, из латт къахьегамхоша хьинаре а сакхетам болаш а общества дерригача гІулакхашта доал деча дакъа лоацилга алхха паччахьалкхен органашка гІолла чакхдахкха ца Іеш, дукхача массовий общественни организацешка: профсоюзашка, Ленински комсомоле, кхычахьа а гІолла чакхдоаккхаш хиларах.

Духхьал парте ше — ерригa общественни система вІаштІехьаяккхара ядрос — Іалашду хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІаерзадаь пропорциональни а гармоничии а общество дегІайоалаелга, цуи ерригача сферашка лерттІа болх байталга, ерригача пачхьалкхен органийи общественни организацейи балха координаци елга. Цо вІаштІехьдоакх царга дукхагІа эффективность йолаш болх байталга.

Халкъа лоІам кхоачаш а беш, парте масса хана йоакхо ю мехка обороен цув Герзашцара Низаши чІоагІдара. ХІьта дизза бахьан а долаш ала йиш я: советски халкъа машерера вахар, цунна карагІдаьнараши хІама хьакхоллаш бола цун къахьегами тешаме лорабеш ба, аьнна.

Коммунистически парте ший беррига болх хувца ца луш вІаштІехьбоахх, аргІанара декхараш миштa кхоачашде деза а хургдар хьалхагІе бІаргадойтылга а хьахьокхаш йолча марксистско-ленински теоре хьалхленца. Ший баьччагара, хьехархочунгара хьанийцад вай парте революционни теоре принципашта тешаме хилар, цунца творчески гІулакх хилар. Цо Іалаьмате боккха теоретически болх бу, халданза дІаьхий ду общественни вахара ерригa оагІонаш царна юкъерча бувзамегІа вІашагІтохара сурт гойташи общество хьалхашкахьа дІаяхара нийса никъ хьахьокхаши дола революционни марксистско-ленински Іилма.

Марксизма - ленинизма хьехам дегІабоалабара тІехьа баьккха боккха гІа ба КПСС XXIV съезда решенеш. Партийни документаш тІа, вай Іилманхой балхаш тІа дІахо кийчъеш я коммунизм хьалъяра, дунен революционни процесса хІанзарча этапа актуальни проблемаш.

ТІеххьарча шерашка парте кийчдеча дешашта юкъе эггара боккхагІа лоархІам болаш дош да социализм дІахо дегІайоалаярахи из коммунизмага яларахи дола дош.

Ховш да, социализми коммунизми коммунистически общества ши фаза я аьнна эггара хьалха «Критика Готской программы» яхача, язбаьча хана денз маь бетта бІаь шу дузача ший балха тІа вывод яьр К. Маркс хилар. Маркса хьахьекхай коммунистически формаце шин фаза керттера белгалонаши башхалонаши, оттаяь социализмагара коммунизмага довлара проблема. Ленина дегІабоалбаьб Маркси Энгельсей хьехам, хІьта цу лоархІамегІарча даькъе гучаяьхай социализм коммунизмага ялара керттера закономерносташ. Бакъда цу хана керда общество хьалъе йолаеш мара хиннац, хІьта хургйолча социализмана шерра характеристика яла езаш лаьрхІа яц Ленина, из дегІаяра керттера лостамаш белгалдича кхоачам болаш лаьрхІад. Керда общество хьалъеча процессагІа вай парте дегІа а боалабаьб кІоарг а баьб социализмагІа бола марксистско-ленински хьехам. Советски халкъ коммунистически парте хьалхленна дегІаеча социалистически общество хьалъяь даьлча теоретически а практически а ден порядке эттай из дІахо дегІайоалаярен коммунизмага яккхарен хоадам боллаш йола проблемаш.

КПСС, Маркси Ленинен указанешка хьежжа, теоретически кийчъяьй дегІаенача социалистически общества лоархІамегІа йола принципаш. Цо кІоаргга а масса оагІорахьара а Іилман анализ яьй цун экономически лардий, политически организаце общественни сакхетама формай. Бакъда парте кхоачамбац алхха долаш йолчоа, реально лелаш йолчоа характеристика ялараш. Цун документаш тІа хьаьекха да социализм коммунизмага ялара, коммунистически общества хургйола формаш дІахо тоаялара Іилман кийчон наькъаши.

Іалаьмате боккха лоархІам болаш да коммунизмага довлара проблемаш парте теоретически а практически а къаьст-къаьстача доакъоех ца еш ерригa экономически, социально-политически, идеологически оагІонаши цу чоалханеча исторически процесса гІулакхаши цхьан комплексагІа къестадеш хилар.

Парте теоретически балхо дІадех идеологически учреждененашкарен парте болхлошкарен, партийни организацешкарен берригача коммунистащкарен шийна дуккха теркам, низ, уйла тІаяхийтар. Хоза а хеташ белгалдаккха дог доагІа, социалистически общество дІахо дегІайоалаяра проблемаш кийчъяра даькъе социалистически мехкий вежарашха йолча партешта юкъера гІулакхаш кхы а айхагІа хулаш, тоалуш хилар.

Теори кийчъелга марксисташтен ленинцаштеи—самоцель яц, из революционни практикана никъ сийрда баха безаш я. «Вай теоретически уйлаш тІаерзаяь я, аьнна Ленина — вай революционни балха тІа вайна кулгалдара. Вай теоретически уйлашка хьажара дикагІа йола моттиг я ценале болх бу моттиг». Коммунистически общество хьалъяр, нийслагІа пятилетка кхоачашитІеххоачаши яра, машара программа чакхъяккхаран социализма дунен позицеш чІоагІъяран, дунен халкъашта юкъера коммунистически болам чІоагІбара тІехьа къовсам лоаттабар — из а вай хІана денале болх беш йола моттиг.

Ленински васкета тешаме а йолаш вай парте масса хана чІоагІъю ший мугІарий цхьоагІо, цо низ болашагІа, эша юлургйоалаш, йоллагІа деккараш кхоачашде могаргдолаш хулийт из. Дукха ха йоацаш чакхдаьннача партийни документаш хувцаро хьахьекхаб коммунисташ Ленина сийлахь-йоккхача идеяшта, гІулакха мутІахьа хилар. КПСС ленински Центральни Комитета гонахьа уж чІоагІа кхотабенна хилар. Сийлахь-йоккхача ленински партеца шоаш хиларах коммуниста де а доагІаш доккхал ду, шоаш беча балха, дизза а шеко йоацаш а шоай декхараш, парте члена цІен лоархІамн кхы а лакхагІа айбе яхаш. Ленина дІадийхараш кхоачашдара шоаш партена хьалхашка чІоагІа бехктокхаме хилар кхетаду.

Парте кулгалдара лоархІам лакхбаларца айлу беррига партийни, организаторски, идеологически балха боарам, эргаювлаш тоалу цун формаши методаши, лерргІа а массанахьа а практика юкъе йоагІа ленински стиль. Цун керттера белгалонаш — Іилман ларда тІа чІоагІа латтар, нахаца халданза бувзам болаш хилар, бокъонца коллективность йолаши тІадиллача гІулакха хІаравар бехктокхаме волаши хилар, дош а гІулакх а цхьана долаш, хьинар дегІадоаладеш, кхетамца дисциплина лелаеши кхоачамбоацараш ца лоалуши хилар да.

Парти дегІайоагІа берригача мехкаца, халкъаца цхьана. Масса хана хьалхашка латтача декхарий боараме хургйолаш, хьийхад Ленина, болхлой класса, халкъа авангард хадданза болх беш хила еза, яхаш.

Парте чІоаггІа чакхбоах обществана кулгалдара методаш эргаяьха тоаяра, ший мугІараш дикагІа хулийталга тоадара, партена чура демократи дегІайоалаяра йола КПСС XXIV съездо белгалбаь никъ.

Партена чурча вахара даькъа партийни организацеш болх булуш хилари партийни кулгалдара боарами лакхбара средство я озабезам ца беш еш йола критикеи самокритикеи. Вай парте низ, цун толама хиланза даргдоацарех хьал, Ленина гуш хиннад цо идейи, чІоагІа, майра еча критика хьокхам телаш хиларца. «Вошалдаьча гІалатташта мугІарло де ча кхефаш, уж дІадахара дукхагІа, кхы тІа а къахьега ца кхераш хила деза вай. — ядаьд цо. — ТІаккха эггара лакхерча бухье кхоачаргда вай».

Нийса хургдацар хІанз коммунизм хьалъяр санна долча, итташ миллионаш нах вІашагІтохаш долча доккхачен чоалханечен гІулакхаца кхоачамбоацараш, гІалаташ, законности дисциплинен телхаелга упущенеш, бюрократизм, косность, боахама доал цадела даш, бо оамалаш йола болхлой бац аьнна четадалар. Цу тайпара явленеш хила йиш йолаш а йолаш а я. Царца къовсам лоаттабара а ерригача организацей балха боарам айбара а тохкамах чакхдаьна гІулакх да критикеи самокритикеи, из КПСС ЦК дагадохийтар Тамбовски областной партийни организаце хьакъехьа дукха ха йоацаш ше баьча совцам тІа. Центральни Комитето партийни организацешкара дІадех хІанз тІа-тІа дукхагІа лоархІам болаш йола иоа, духхьала еш йола критикеи самокритикеи йоаржаярга ленински хьисапе хьажар.

Партийни организацей авангардни роль, денали политически влияние низи коммунистий идейностах, теоретически кийчон боарамах дукхъялл чІоагІа да. Парте боккхача лоархІам коммунисташа марксистско-ленински дешар Іомадар, цунна цхьана хьехам беш, шийна таиш тайпара формай лаьрхІа уйла тІаяхийта кийчъяь система а лелаеш. Массаза дийна, дегІауха ленински хьехам парте идейно-политически вахара юкъмоттигте латт, эрдадоахаш хІама тоадара по беча беррига балха ларда я.

Вайнга Іалаьмате йоккха терко ю Владимир Ильич Ленина сочиненешта кепатохара. Алхха тІеххьарча пхе шера мехка Ленина книжкаш арахийцад 92 миллионал совгІа юкъара тираж йолаш. В. И. Ленина произведенеш еш дерригача дунен тІа. Уж арахец 125 меттала 63 мехка. Таржам деча литературана юкъе дунен тІа эггара хьалхара моттиг дІалоац. Царгара баха а къовсам лоаттабе а Іомалу ерригача континенташкара миллионаш нах.

Ленинизма ларда тІа советски наха идейно-политически нравственни кхетам балар, образовани, халкъа вахара культурни боарам айбар, къахьегамара коммунистически уйла чІоагІъяр — вай берригача идеологически балха керттера чулоацам. Цу балха лоархІами хІьта цудухьа ший ерригача формашкен лостамашкен из ма могга чІоагІбанзабарг ца хилари къаьстта боккха лоархІам болаш да хІанзарча хьалашка, социализманен капитализманен юкъе ира идеологически къовсам латтача хана. ТІайоагІача хана а машар боаца къовсам лоаттабанза баргбац антикоммунизмана, антисоветизмана, буржуазни идеологенен ревизионизманен духьала, хІьта иштта дІаяхача замах юхедисача иламеча хІамашта, вай общества гоама йолча уйлаштен оамалаштен духьала.

Парте беш бола кхетама болх дукхагІча даькъе тийша ба идеологически кадрай дукхалахи, хІьта керттерча даькъе цар кийчон боарамахи. ТІеххьарча хана КПСС ЦК-е дукха гІулакхаш оттадаьд идеологически кадраш кийчъяра, цар квалификаци айяра. Уж гІулакхаш лерргІа чакхдахача, шеко яц, царех пайда баргхилара а парте идеологически болх кхы а чІоагІагІа браржабара, цун чулоацам кІоаргбара, коммунистически идеяш уж вахаре кхоачашъяра практикана, эшалургбоаца марксизма-ленинизма хьехам дуккхача наха тІаэцара гІо доргхилара а.

Новкъостий! Ленинизмо адамлена хьалхашка хьаелл ерригача континенташкарча дерригача мехкий къахьегамхой де лерхІаш долчуща, цар духхах цІийх долча хьаштаща йоагІаш йола дегайн гІоздоаха коммунистически кхоанен бакъйола перспектива. Практика, бІаьш миллионаш болча наьха опыто, дерригa дунен исторе бакъду Ленина сийлахь-боккхен лергбоацен хьехам нийсен бахаргболаши хилар. Дизза нийса да ленинизма байракха кІал хІара шу массаза доал дерригача дунен тІа керд-керда къовсамхой отрядаш увтташ хилар, ленински идеяшца лаьца никъ чакхбаккхара кулгал лувцилга а гуш.

Дега чІоагІа тоам а хулеш гу вайна котъювлача ленински идеяшца кийчденнача революционни низий воздействеца Іалаьмате доккха, хІанзара дерригa дуне хувцалуш эрга мишта дувл. социализма дунен система чІоагІ миштa лу, машари социальни прогресси бахьан къахьегамхоша лоаттабу къовсам дегІа миштa ух. дунен халкъашта юкъерча отношенеш ерригача системе кІоарга хувцамаш миштa хул.

ХІара керда пятилетка массаза хул, шерагара шерага экономически политически чІоагІлу Советски Союз — Ленина Даьхе, дегІаенна социализма мохк. Вай халкъа вахар тІа-тІа дукхагІа материальни Іалашдаь, духовно дІахьегІен чулоацам боккхагІа болаш хул.

Советски халкъа, цун Коммунистически партена хьалхашка хІанз латт керда чоалхане а цу цхьан ханна дог ураоттадеш а доля коммунизм хьалъяра декхараш, вай хьаккхоллаш йолча кхоанен сийрда горизонташ шерагІа хьаеллалу.

Эшалургйоацача ленински байракха кІал, ший ленински партена гонахьа айхха кхотаденна, цун кулгалца советски халкъо яьхай дукха тІехьаьнна коталонаш, хІьта хІанз бІубенна коммунистически общество тьалъеш доалл, дерригача адамлена никъ а буллаш.

Яхийла марксизм - ленинизм — болхлой класса, дерригача мехкий къахьегамхой массеза бахаргбола интернациональни хьехам!

Сийле хийла эшаюларгйоацача ленинизма байоакха кІал а этта коммунистически идеалаш йизза котъювлача бодача Советски Союза Коммунистически партей турпалерча советски халкъен!

* * *

ЧІоагІа теркам тІабехийта ладийгІар доклада, хІьта дукхаза деттача тІоараша юкъагІа а яьхар из.

Заседани дІакъовл. Цига дакъа лоацаш хиннараща ура а гІайтта «Интернациональ» яха партийни гимн ваьккхар.

Заседане дакъа лоацаш хиннарашта цІейна хетадаь доккха концерт оттадир.

(ТАСС).

Политически дешара системе

ДИКА ЧАКХДАККХА ДЕШАРА ШУ

Политически экономически образоване системера ер дешара шу чакхдоал республика къахьегамхой къахьегама хьинари политически сакхетамн чIоагIIа лакхбеннача хьале, партега, советски халкъага КПСС ЦК даьча Кхайкарала жоп луш доккхий производствений толамаш даха цар дог ураоттадаь болх беча хьале.

Партийни дешара ерригача звеношка хиннача занятешка дийцачун керттера чулоацам ба марксизма-ленинизма идеяш, КПСС XXIV съезда материалаш, КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X-чен XIII-чен пленумий решенеш тIара хьайоагIа проблемаш.

Укх шерарча политически дешара занятеш, кIоаргта чулоацам болаш хилийтара, цар анализ яра, дешабагIарий сакхетам а къахьегама хьинар а лакхдергдолаш уж хилийтара боккха теркам тIабохийт республика партийни организацеша.

Коммунистийн парте боацарийн марксистско-ленински дешара хьакъехьара шоай керттера декхар лоархI КПСС райкомаша, горкомаша, ерригача партийни организацеша цу дешара эффективность лакхъярах, цо луш бола пайда дукхагIа хилийтарах, из хьадда цхьа хIама дувцаш а цунна тIадерзадаь а хилийтарах, хIаьта юххера а керттерча даькъе а КПСС XXIV съезда решенеш тIара хьадоагIа республика къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара коллективай теркам тIабохийташ из хилийтарах.

Политически экономически образоване системерча дешара шера итогаш яро гIо, де деза дешабагIарий идейно-теоретически сакхетам лакхбара, къахьегамца цар доагIа гIулакх кIоаргагIа кхетадара.

ХIанз республика партийни организацешта хьалхашка латта бехктокхаме декхар да политически, экономически образоване, комсомольски политически просвещене системе дешара шу идейно-теоретически боарам лакха хургболаш чакхдаккхар.

Итоговой занятешка керттера латта еза хьалхарча эрсий революце 70 шу дизарах, Даймехка Сийлахь-боккхача тIем тIа яьккхача Коталон 30 шу дизарах, партийни документаш хуцара итогех КПСС ЦК соцамаш тIа а коммунизм хьалъяра актуальни дешай хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлаш тIа а оттаяь теорен политикан проблемаш.

Итоговой занятешка керттера теркам тIабохийташ хила деза Iилма-технически прогресс сихъяра а халкъа боахама доал деyга эргадаьккха тоададара а ларда тIа общественни производства эффективность лакхъяра дешаш, къахьегама коллективашка йола бIаргчача пятилетка а из йистейоалача шера а планаши тIанийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара тIехьара социалистически яхь дикагIа вIаштIехьъяккхара дешаш.

Итоговой занятешка лоархIаме да дешавагIачоа дешар цун къахьегама толамаш лакхдара, из яле а вож яле а рационализаторски предложени юкъейоалаяра, къахьегама дисциплина лакхъяра, марксистско-ленински теори кIоаргагIа йовзара мел накъадаьннад хьажар.

Укх дешара шера экономически школашка боккха лоархIам болаш я практически занятей метод. Цудухьа уж занятеш еш волча пропагандисто итоговой занятешка теркам тIабахийта беза практически занятеш мел пайдане хул хьажара, моллагIа яле а участкага кхоача пайда, еш йолча продукцега дIадодар, рентабельность сенах хьахул дешавагIачоа ховш дий хьажара.

Цу занятеш тIа къаьстта теркал е еза дешабагIараштa интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара проблемаш. Цу дешай хьакъехьара теоретически конференцеш, зачеташ, экзаменаш, собеседованеш е еза.

Итоговой занятеш е еза дешара формашкен Iомадечунгеи хьежжа, школашка, семинарашка, кхычахьа дешабагIарий производственни общественни къашташ теркал а деш.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIено районашка дIадахьийтад итоговой занятеш яра е езача теоретически конференцешка дувцаш деза дешаш, планаш, рефераташ. Уж шоай ханнахьа дешабагIарашка дIакхачийта еза.

Итоговой занятеш яра уйлуш боккха болх бе безаргба КПСС райкомийн горкомийн политически дешара кабинетий, юххьанцарча партийни организацей. ХIанзе а къоастаде деза малагIча школашкеи семинарашкеи е езаргья итоговой занятеш.

Iомаде лаьрхIар Iомадаь даланза е ледара Iомадаьча школашка из дизза чакхдоакхаргдолаш хIама де деза партийни организацеша. Дешара шера итогаш яра предприятешка экзаменационни комиссеш вIашагIтоха еза, пропагандист, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей векалаш юкъе а болаш.

Занятей итогаш яра боккха лоархIам болаш я предприятешка, колхозашка, совхозашка я ьыкха экономически хьакъехьара методически советаш. Уж хьажа еза итоговой занятеш яра школа е семинар миштa кийчъеннай. Итогаш яле хьалха дешабагIарашта консультацеш е еза. Цига белгалдаха деза ледара Iомадаь дешаш. Консультацеш е йиш я бIаргчача группашта е цхьанна болча къаьст-къаьстача наха еш а.

Итоговой занятей дикагIа йола формаш я дешабагIарашца еш йола собеседованеш елга, рефераташи курсовой балхаши дувцилга, теоретически Iилма-практически конференцеш елга.

Юххьанцарча политшколашкен марксизма-ленинизма лардий школашкен итоговой занятеш йича бакъахьа я Iомадаьчун керттерча темаех, парте чурчеи арахьарчеи политика лоархIамерча дешаех собеседованеш а еш.

Партийни дешара системе йоккха моттиг лоац лакхерча звенос. Теоретически проблемнии семинарашка итоговой занятеш е еза Iомадаьчун керттерча темаех йола дешабагIарий докладаши рефераташи а ювцаш. Лакхерча звенон ерригача формашка итоговой теоретически Iилма-практически конференцеш ергья. Цига ювца еза Iомаяьча проблема керттера тематика, семинаре дешабагIарий хьаштаьшцеи практически балхацеи марксизма-ленинизма проблемаш айхха ювза а ювзаш.

Комсомольски политически образоване системе итогаш еча хана керттера теркам тIабахийта беза КПСС ЦК-ас ВЛКСМ XVII съездага дахьийтача моаршал тIа, цу съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла тIа, ВЛКСМ XVII съезда документаш тIа йола положенеш выводаша дешабагIараша мишта Iомаяьй хьажара, нийслагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьарча социалистически яхьа юкъе республика кагирхоша мишта дакъа лоац хьажара.

Ерригача комсомольски политкружокашкен семинарашкен дешара шу чакхдаргда Даймехка Сийлахь-боккхача тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь «Советски халкъа карагIдаьнна туопала гIулакх лергдоацаш да!» яха ленински урок а еш.

Нохч-ГIалгIай республике дукха болхлой, колхозхой, халкъа боахама специалисташ, предприятей кулгалхой ба типовой программа йола экономически курсаш Iомаеш, хIаьта семинарски группашка кхы тIа а экономически проблемаш Iомаю. Цу группашка итоговой занятеш ергья теоретически Iилма-практически конференцеш ярца, хIаьта вокхазахьа хургья уж экзамен эцара-хьисапе. «Экономически знаней курсаш» Iомаяьраша экзамен дIаяла езаргья собеседовани яра хьисапе къамаьл а деш. Комиссе къаьстта теркам тIабахийта беза деша вагIачо материал мишта Iомаяьй, шийга кхаьча теоретически знанеш коллектива хьалхашка латтача декхарашца цо миштa ювз хара. ДешавагIача хIара саго Iомадаьчун нийса оценка яра 2—3 итоговой занятя е еза.

«Экономикан производствана доал дарен лардаш» Iомаеш йолча предприятей, колхозий, совхозий, цар подразделеней кулгалхошта йола экзаменаш хила йиш я къамаьл деш а йоазонца еш а. Бакъда цу тайпарча наха йола дикагIа а дукхагIа яьржа а экзаменаш я, «Производствана Iилмаца кулгалдара лардаш», «Производствана доал дара Iилмеи практикеи» Iомаерашта санна, рефераташ кийчъяр, царна защита яр, язбаь итоговой болх кийчбар.

Из дара дешабагIараша язбу хьалхxе а шоаш хержача темах бола экзаменационни болх. Из язбеш цар юкъедоаладу экономически теории практикеи Iомаеш шоашта дайзар.

Из е вож курс яккханза барашца экзаменаш а ца эцаш, собеседованеш е, зачеташ эца, теоретически конференцеш е еза, шоаш Iомаьча темаех рефераташ язъяйта еза.

ТIеххьара занятеш сихъяьчакхъяхен из деча хана формализм юкъе нийсъялийтеи йиш яц. Цу тайпара моттигаш хилар соахка цхьайолча районашка. Иштта дIадахача шера Назрановски районе юххьанца е белгалъяьча йиъ занятех шиъ (трикотажни фабрикеи маьхкеча заводеи) юкъагIийсар пропагандисти ладувгIараши цу гIулакха кийч ца балар бахьан долаш, хIаьта совхоз-техникуме яь теоретически конференци лохача организационни теоретически боараме чакхъяьлар. Цу тайпара дар нийсдалийта йиш яц укх шера цхьанна а коллективе.

Итоговой занятеш яр дерригача дешара шера процесса лоархIаме этап я. Уж дика чакхъякарах тийша хургда тIехьа тIадоагIача дешара шера кийчвалар.

Дешара шера нийсденна дикадар белгалдоаккхаш а юкъе доаладеш а санна нийсденна кхоачамбоацараш тIехьа тIайоагIача хана хургдоаца гIулакхаш де деза.

Л. КОДЗОЕВА,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIен заведующе заместитель, экономически Iилмай кандидат.

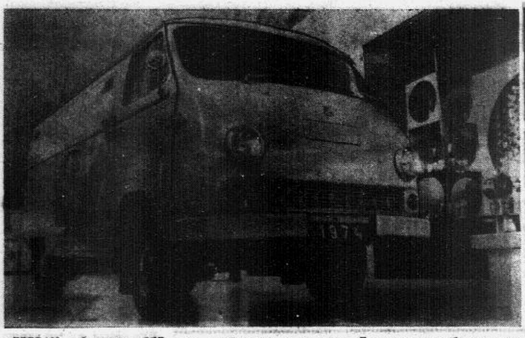

ЕРЕВАН. Армянски ССР халкъа боахама карагIдаьшарий выставке дIахьокха оттаьй Армене промышленни предприятеша нийслагIа пятилетка дIайолаеннача хана деш араxеца йолаьча изделей 100 совгIа образец. Из я станкостроене, приборостроене, химически, электротехнически производстве, автомобилестроене, яйгача промышленноста продукци.

СУРТА ТIА: «ЕрАЗ» яхача автофургона тIеххьара модель. Еревански автомобильни завода марка тIалатта машинаш уж маневренни, дика вIаштIехьъяьккхан, эксплуатаце дукха ха йоаккхаши хиларах специалисташа лакха мах баь я.

В. НЕМРУТА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОПАГАНДИСТ

Со «Гехинский» совхоза центральни усадьбе кхоачача хана баьдлуш латтар. Берригa конторски болхлой цIабахабар. Здане шин корага снйрда йоагар электрически лампа.

— Заняти е кийчлуш ва тха пропагандист Умархаджиев Муъса, — аьлар соца машинаца воагIача совхоза парткома секретара Дидаев Iайнде, — цу сердалга а хьежа. ТIаккха сахьата тIа а хьежа тIатехар цо — ах сахьат даьлча марксизма-ленинизма лардий шин шерарча школе заняти дIайолалургья цун.

Цу заняте тIа нийсвелар со. «Совхозни продукце дикали из тоаяра наькъаши» яха тема яр ювцаш хиннар. Молдаве 50 шу дизара хетаяь Кишиневе хиннача торжественни заседане КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даьча къамаьлах лаьца лоацца дош а аьнна, пропагандиста белгалдаьккхар продукци дикагIа хилийтара гIулакх тахан эгтара хьалхарча аргIана оттадеш хилар.

КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа продукци дикагIа хилийтарах долча деша боккха теркам тIабохийташ хилар хьоадир цо. Уж документаш дийцачул тIехьагIа пропагандиста белгалдаьккхар продукци дикагIа хилийтара хьакъехьа парте дIадехараш «Гехинский» совхоза болхлошта а доагIаш хилар. Совхоза хIара болхло, аьлар цо, чIоагIа уйла тIаяхийта Iомадеш ва парте Кхайкарал, ялат, лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукци дукхагIа яккхеи кийчъеи дага а ва. Механизатораша дош деннад гектара тIара 25 центнерал кIезигагIа доацаш ялати 300 центнерал кIезигагIа йоацаш шекара свеклаи яха аьнна, хIаьта доаркаша лерхI хIара фуражни Iаттагара 2800 килограмм шура яккха, вешта аьлча 1974 шера яьккхачул 450 килограмм дукхагIа. Из декхар кхоачашдара совхозе йиллай дикагIча фух долча шинарий ферма.

Мувсас дIахо йоалаю ладувгIарий уйла тIагIоргIйола цифраш, уж кхычарца юст. Иштта дувз цо ший къамаьл ладувгIарий балха гIулакхашца, цар безам тIабохийт дувцаш долчоа. ХьалгIеттар цаI, тIаккха шоллагIвар. Пропагандиста шоашта дийцар дувз цар шоай совхоза вахарца, масалаш а кхувлаш, шоашта цох хетар, шоай уйлаш юва.

ХIанз боахам дегIабоагIа, рентабельни а хинна дIаэттаб. Иштта дацар хьалха. ТIехьаюсарех яр совхоз. Из дийцар пропагандиста а дешабагIараша а. Хьалха хинна кхоачамбоацараш дар цар дийцараш.

Цу хана зе хулаш бар совхоза боахам, къаьстта хьайбай боахам. Масала, 1973 шера хьоанал лоха йолаш хилар бахьан долаш 342 центнер шура эшайир совхоза. Из хиннадар зооветеринарни бокъонаш телхаярах, доахана ма-доагIара гIулакх ца дарах, уж во кхабарах. Юкъера лаьрхIача лоха дар дулха комбинате дIачулуча доахана дозал а, — юккъера лаьрхIача 245 килограмм мара хилацар бежан. Цу хIамаша йиш хилийтацар планаш кхоачашъе.

Нагахьа санна 300 килограмм дозал долаш 1973 шера 567 бежан паччахьалкхенна дIаденнадаларе, тIаккха 312 центнер дулх тIаккхийтта е 100 совгIа къона бежан диса хургдар совхоза, — аьлар Умархаджиева. Из бахьан долаш 37 эзар сом зе хилар совхоза. Уж хIамаш цо дувцаш чIоагIа ладийгIар дешабагIараша. Иштта зе доалаш дола бахьанаш массаенна а довзац. ХIаьта пропагандиста дIадовзийтар царна уж.

Умархаджиев Мувса совхоза керттера экономист ва. Цунна ма-яра йовз экономика. Цудухьа по дика бу пропагандиста болх. Экономически знанеш дешабагIарашка дIакхачийтара мел эша даннеш я цунга. Из духхьала кабинете Iохайна вагIац. Мувса кхашка, фермашка вахе, цига фуд хьожаш хул. Совхоза болхлой вахар дика довзаш волча цуцна корадоагIа занятеш тIа доаладе масалаш.

1973 шера из каст-каста хулар совхоза цхьоалагIча отделене фермашка. Цу хана низкъала дар цига доаханга Iа даккхийтара гIулакх. Шоашта къувлар дувцар цунга доаркаша.

— Юххе доллаше а ца эшаш трактораца хьатIаувз оаха доакъар, хIаьта механизаци е йиш йола балхаш кулгашца ду, доаркаштеи скотникаштеи хац шоаш дийнахьа мел болх баьб, баьча балхах шоашта фу доагIаргда. Дукханеша болх бу ди дIадахача кхы сагота боацаш. Цу дерригне а дукха хулийт шура яккхарга дIадодар — иштта дувцар цунга доаркаша. Цу Iай шурий хьоанал 3,4—3,6 процент мара хилазар, хIаьта дIачулуча шурий хьоанал 3,7 процентал чухьнахьа хила йиш яцар.

Фуражни Iаттагара юккъера йоаккха шура 1730 килограмм мара хилазар 1972 шера, къоначa бежана дийнахь-бус тIакхета дулх — 230—310 грамм. Кхы дикагIа дацар гIулакх кхашка дIаювча культурай хьакъехьа а. Цу хIамаша юхаувзар боахам дегIабоагIилга.

Семинарски заняте Мувсас дийцар 20-ча шерашка В. И. Ленина оттаяь социалистически экономика керттера принципаш, пятилеткаш кхоачашъеш уж дIахо дегIаяхар. Из дерригa а дийзар совхоза вахарца. Цо дийцар дешабагIараштa ше тракторно-кхашка болх беча бригадашка, фермашка ваха волаш ший хинна къамаьлаш, шура кIезига йоаккхаш хиларах, хьуэкъам, лоха хиларах цифраш йоалайир. Цул тIехьагIа пропагандиста теркам тIаэзар уж кхоачамбоацараш дIадахара наькъашта. ЛадийгIараша кхетадир халача балхашта механизаци е, совхоза рузкъана дас санна цхом бе, доал де дезаш хилар.

Заняти чакхъяьлча пропагандиста цхьаболча дешабагIарашта заданеш елар: цхьадолча кхоачамбоацарий анализ е, боахама тайп-тайпарча участкашка къахьегама овсарле лакхъяра дола кхоачамаш гучадаха, продукцега дIадодар лохдара наькъаш лаха.

ДешабагIараша уж дешаш дувцаш дIайолаелар тIехьа тIайоагIа занятеш. Цига белгалдаьккхар механизатор Хацаев Бугу, токарь Дилмаев Сайт-Ахьмад, шофер Горчханов Шамсуддин, скотник Тачаев Ухтан, кхыбараш бригадашкеи фермашкеи долча рузкъанга во хьожаш, цар къахьегама дисциплина лоха, социалистически яхь моттийта лелаеш хилар. Масала, шекара свекла дIае цхьан звенона дIатIачIоагIдаьча лаьтта болх беш кхыйола звено хулаш моттигаш нийслу. Цу дерригне бохабу наьха балхацара материальни а, моральни а безам.

ВIаши дага а баьнна, долаш дола кхоачамбоацараш дIададахара де дезар дийцар. Боахама доал де, рузкъан кхом бе Iомадалара тIаерзаяь яр ерригa заняти.

ТIехьа тIахиннача занятешка дешабагIараша докладаш йир шоашка кхаьчача темаех. Масала, тракторно-кхашка болх беча бригада бригадира Берсанов Мутуша дийцар лаьтта леладара культура лакхъярах, механика Мацегуров Валере — юрта боахамерча технически прогрессах.

Верригa а дешавагIа 25 сагвар цу заняте тIа. Шоаш Iомадаьр балха тIа пайдане хургдолаш дешабагIарашка юкъедахьийта гIерт нов. Умархаджиев. «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржареи царна кхетам балареи хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамо ма-яххара производства эффективность лакхъяра тIехьара къахьегамхой сакхетам лакхбе гIерт пропагандист. Цо знанеш ялараl совгIа, боагIаш бола кхетам а лу дешабагIарашта, из организатор а ва. Цуина хов хIара сага дегага кхача, нах шийна тIехьабаха.

Дика пропагандист хиларах тарра Умархаджиев Мувсайна КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Сийлен грамота еннай. ХIанз итогови занятеш чакхъяхара йоагIаш йола кийчо еш ва из.

Л. САИДОВ.

СИХА КIОАРГЛУ БУРУВ

IалаьматеIe сиха кIоарглу № 237 йола скважина йоаккхача тохаш дола бурув. Цига хьинаре къахьегаш я нийслагIча пятилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIагIертта къовсам лоаттабеш йола Октябрьски бурув тохара балхий управленера коммуниста Коньков Владимир Андреевича кулгалду бурув детта бригада. Чоалханерча геологически хьалашка 2332 метр бурув а тохаш, скважина йоаккхача тохаш дола бурув 4225 метр кIоаргдалийта дезаш я бригада.

Уж декхараш толамца кхоачашдара хьалхашка нийслу халонаш эша а еш, дикача къахьегама толамашца жоп лу цо КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарала. 2332 метра метта 2360 метр бурув тоха лаьрхIар лаьттан ченаш техкараша. Цу даькъе бизза пайда хаьу цар тIехкIоарга скважинаш йоахача шоаш дукххача шерашка Iоаьяьча опытах, бурув тохара йолча оборудованех, механизаци автоматизаци ю халача технологически процессашта. Цудухьа январь бетта план 270 процент кхоачаш а еш, 549 метр бурув техар цар, паччахьалкхен пляпатIа тоха дезаш хиннар 200 метр мара доацача. Нул тIехьарча бетташка лохдалийтац цар шоай къахьегама толамаш.

Хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба бурув деттараш Фролов Александр, Бурлакин Анатолий, бурув деттарий гIончаш Платонов Виктор, Немцов Сергей, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
пенсионер.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

Кепатеха араьннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнота» бархIалгIа номер.

«15 июне Советашка хоржамаш хул» яхача рубрикана кIала кепатеха я «Хоржамашта накъадолхаш» яха редакцини статья. Цу тIа дувц хоржамашта кийчо еш деча гIулакхех, хоржамий кампани йолча хана идеологически болхлошта хьалхашка латтача декхарех. Цига кепатеха я хоржамашта кийчо еча хана е езача беседай, политинформацей, лекцей, докладий тематика, цу гIулакха могадеш дола литература белгалдоаккх.

«Деза денош» яхача рубрикана кIал араьккхай «I Май машареи къахьегамеи цIей да» яха исторически Iилмай кандидата Н. Александрова статья. Кепайоазонн радиои деношта хетаяь я «Парте низ болеи ирен герз» яха КПСС обкома кепайоазон, телевидене, радио сектора заведующе Р. Нашхоева статья.

В. И. Ленин ваь 105 шу дизара хетаяь я Грозненски мехкдаьтта института философеи Iилма коммунизман кафедра доцента, исторически Iилмай кандидата П. Юсупова «В. И. Ленин Нохч-ГIалгIайчен халкъаши» яха статья.

Блокнота тIа араьккхай агитаторийн политинформаторгийн республикански совещанех йола отчет.

«Социализма вежарашха долча мехкашка» яхача рубрикана кIала кепатеха я Чехословаки фашистски захватчикех мукъаьяьккха 30 шу дизара хетаяь В. Гринюка «Социализма наькъаца» яха статья.

Блокнота тIара «Величиваш зIамига я, хIаьта лоархIам боккха ба» яха цифрайн факташ подборка а тIахьехамий тексташ а езалургья агитатора, политинформатора, гойтара агитаци кийчъеча оформитела.

ДОХАРГДОАЦА ВОШАЛ

Советски Iаьдал латтача шерашка хьалкхийнад коммунистически идеалашта боарам боацаш мутIахьа хургболча уйланца хьалкхебаьча наьха ноахалаш, хьахинпай къовсам лоаттабеча, къахьегача, кхолламаш деча сага керда оамал.

Ленински парте советски сага дег чу дувшадаьча хIамаех керттердар, цун дега эггара йоккхагIйола хозал — из да марксизма-ленинизма идеяшта, коммунизма гIулакха тешаме хилар.

Советски наьха нравственни куца керттера оагIош — коллективизми новкъосташха вIаши гIо дари, общества духьа хьаьнала къахьегар, юкъара декхар тIехдика кхетадеш хилар, советски патриотизми пролетарски интернационализми хилар.

Эггара дикагIболча участке хьалха латтача болхлошта юкъе — коммунисташ. Уж дика болхлой хинна ца Iеш, кхычарна хьехам телараш а шоаш санна дика къахьега уж Iомабераш а, цу тIа тIехдика новкъостий а ба.

Цу гIулакха белгалбаккха мегаргболаш ба коммунист Шажаев Ахмед Алимханович керте латтача нефтебаза коммунистически къахьегама коллектива болх. Нефтебаза коллективе дукхача къамех бола нах ба, цига оагIув оагIох а теха болх бу эрсаша, гIалгIаша, эрмалоша, нохчаша, хIираша. Цар цхьанне шоллагIчунгара къаIомаду дика мел дар. Ткъаь итт шера цу предприяте къахьегаш ва шийгIулакха башха-дика говзанч, тIем тIа дакъа лоацаш хинна, коммунист Носакин Роман Прокофьевич. Нефтебазе ше болх беш яьккхача хана Роман Прокофьевича хьалкхеный башха-дика смена: электромеханикаш, операторащ, слесараш-машинисташ. Цо зем боаккхаш кулгалдаьд, зIамагIдолча новхала опыт дIаяла цунна хар бахьан долаш уж специалисташ Iомаяьй Костоев Элмарзий Ювсапа, Лорсанов Шаарама, Колпаков Геннадий Андреевича, дукхача кхычар.

Къахьегача коллектива авангард я партийни организаци. Укх 15 шера вIаштта партийни организаце секретаралла херж Лорсанов Ширвани Дадович. Лорсанова бригада бахьан долаш 1965 шера денз коммунистически къахьегама коллектив яха цIи лелаю коллективо.

Дукха мероприятеш чакхйоах партийни организаце, политинформаторий, агитаторий гIулакхаш тоаду. Нефтебаза коллективе дика вIаштIехьбаьккхача массово-политически балхо новкъостал ду производственни декхараш толаме кхоачашдара. Коллективе шерра кхайкаду дикагIйолча коллективашта карагIдаьннараш, шоай коллектива дикагIйола традицеш. КIезига уйла тIаяхийтац цига къахьегаш болча кагирхошта кхетам балара.

Хьадда социалистически декхараш тIанийцад производственни планаш кхоачашъяра, коллектива хIара члена идейнии культурнии боарам лакхбара.

Идейни чулоацам кIоарга болаш я организаторски идеологически балха формаш. Интернациональни атеистически кхетам балара хетаяь общественно-политически чтенеш ю каст-каста. Болх иштта дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш «лакха культура йола коллектива» яха цIи еннай нефтебаза коллективана.

Кхаь республикана юкъе Грозненска управлене гIолла шерра-шера хьалхара моттиг йоах нефтебаза коллективо. Латкъаш хIама хиналап нефтебаза продукци ийеча 136 организацегахьара.

Коммунисташеи парте боацарашеи хьинаре дакъа лоац юртбоахама культураш чуэцача, района общественни вахаре.

МоастагIал долча пропагандо лерхIараш хьагуча а доахаш, партийни организаце ший декхар лоархI коллективана интернациональни кхетам балара боарам лакхбарах, марксистско-ленински теори шерра кхайкаярах, интернациональни кхетам баларах, вай обществера берригa нах, моллагIча къамах, миччахьа бахаш уж бале а, цхьан социалистически Даьхен къонгаш болга хIара сага хайтарах.

Болхлой класса идеяши принципаши социализма хьалашка ерригача общества юкъара а хинна дIаэттай. Советски наьха белгалагIа йола керттера оагIув я дерригa халкъаш цхьатарра бокъонаш йолаши вIаши новкъостал деши хилар. КПСС XXIV съездо хьакхайкадаьд, берригa къахьегамхой парте дIахо а социалистически интернационализма уйланца, дерригa къамаши народносташи лоархIаргдолча уйланца хьалкхебергхилар. Интернационалист ше вале, къаман сонталеи къаман дегалалеи моллагIча белгалонашта духьала къовсам лоаттабеш хила веза.

Цу принципагIа лелабу ший болх иштта даьтта доахача завода партийни организаце а, коллективерча болхлоша а. Цу коллективе укх 20 шера болх беш хьайоагIача Батурина Мария Порфирьевнас шийца къамаьл деча хана аьлар: «Тха коллектив чIоаггIа барт тайнеи доттагIал долаши хилар бахьан долаш производственни планаш массаза кхоачашъе вIаштIехьдоал тха, тхоаща болх бераш хьаналхк цу къамах ва, вож вокх къамах ва яхаш къедац оаха. Мел бе ва из, нагахьа санна саг ше дика хилча». Пафова IбраьхIима Зипайна балха говзал Iомаяьй Мария Порфирьевнас. ЧIоаггIа хестаеш ювцар Зинас ший хьехархо. «Айса мел Iомадаь хIама Мария бахьан долаш Iомадавд аз, — аьлар цо, — эрсий нотт башха дика хац сона, хIаьта а цунах новкъарле хилазар тхона вIаши доттагIал тассара. Оаха доккхал ду Марях, тха Марияна «За трудовое отличие» яха медаль а Сийлен грамота а еннай».

Дег тIара раьза волаш шоай коллективах дукха дийцар иштта 1959 шера денз цу предприяте болх беш хьавоагIача Голушко Николай Михайловича а. Барт тайна дахий шо коллективе, аьнна аз шийга хаттар дича, цецваьнна Шарахьежар из сона: «Кхыча тайпара хила йиш йий из? Дика а во а, тух-сискал а — долла хIама вIаши декъаш хьа ма доагIий тхо».

Цу тайпара жопаш тийлар заводерча берригача болхлоша. Иштта шоай коллектива раьза болаш къамаьлаш дир партийни организаце секретара нов. Бузуртанов Османа Бек-Хана, директора Алиев Адам Умхаевича: «Болхлой шоайла Iимерза, вIаши лоархIаш хилаpo массаза а новкъостал даьд тха предприяте меттел, миччахьа а эггара халагIа йола проблемаш къестаяра. Вай вахара закон, вайна гуччахьа долаш дар ма дий на. Оаха кхы а дикагIа вIаштIехьдоахаргда тхоай гIулакхаш, тха бараш санна болча нахана лоамаш тIакIалтIадоахалургда».

Цхьана къахьегача, дешача, хIара денна цхьана гIулакхаш леладеча дегIа а ух, чIоагI а ду интернациональни юкъмоттиг. ЛоархIаме да, тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхоша из дика кхетадар, дукхача къамех латтача цхьан социалистически дезалах шоаш болга ховш уж хилар, дукха езача вай Даьхен нийсоп хьалкъий доттагIалах латтилга цар дик ца далийтар.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА,
КПСС Сунженски райкома инструктор.

КЕРДАЧА БОАХАМА ГIУЛАКХАШ

РЕПОРТАЖ

Дукха керда боахамаш вIашагIдехкар вай республике дIадаха шу чакхдоалаш. Царех цаI я Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза цхьан дакъах хьахинна «Солнечный» яха совхоз. Цига керттерча даькъе баьцадаараш кхедергда.

— Мел лаьтта да шун? — хетт аз «Солнечный» совхоза директорага Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Махмудов ЯрагIега.

— Оахаш дола лаьтта 1592 гектар да тха совхозе, — аьлар ЯрагIе.

— Фу тайпа баьцадаараш кхедергда оаш, хIаьта уж дIадера мел лаьтта хьакъоастадаьд?

— Къона боахам хилара тарра укх шера йоккха моттиг дIалоацаргьяц совхозе баьцадаараша. Уж 328 гектара тIа дIадувргда. Иштта, бIаь гектара тIа помидораш, ткъаь гектара тIа кабуц, 70 гектара тIа нарсаш, 128 гектара тIа баьццара горошек. Цу культурел совгIа 240 гектара тIа шекара свекла, 150 гектара тIа ялата хьажкIаш кхеергья. ХьажкIаш кхееш Ленина, Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш лелаеш йола цIи хеза механизатор Исрапилова Халипат хургья ший новкъостащца. ХIаьта баьцадаараш кхедеш Цабаев Хьамзата, Такаев Сайдамина, Хасанов Ибрагима кулгалду кхо бригада хургья. ХIара бригаде кхоккха звено я. ХIара звенона баьцадаараш, кхыйола культураш кхеира лаьрхIа лаьтта дIакъоастадаьд, техника еннай.

— ПланагIа мел баьцадаараш дIадала дезаш да шо паччахьалкхенна? Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара фу даьд совхозе хIанзле?

— Паччахьалкхенна планагIа 2150 тонн баьцадаараш дIадала дезаш да тхо нийслагIча пятилетка укх тIеххьарча шера. ХIаьта хIара гектара тIара 120 центнер чуда дезаш да. Цхьабакъда тхоай тоболаш лаьрхIа а лаьрхIа, КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш паччахьалкхенна 2400 тонн баьцадаараш дIадала социалистически декхараш тIанийцад. Из кхоачашдара хIанзле дукха балхаш даьд тха къахьегамхоша. БIаьсти юв культураш дIаера хьакъоастадаь лаьтта дерригa зяба аьха да. Из хьаьнадара хIара гектара тIа кхоккха центнер минеральни удобрени тессар. КIезиг дукха лаьтта докъалушше а тIоадал дIакъовла болабелар механизатораш. Из болх сихеи дикеи чакхбаьккхар. Къаьстта дика къахьийгар механизатораша: Исраилова Халипатас, Масаева Алубас, Магомадов Iаббаса, Тарамов Шарпуддина, Тавдарханов Доккас, кхычар.

ХIанз сихденнад бIаьстан кхашкара балхаш. Цхьабола механизатораш баьццара горошек, шекара свекла, помидораш дIаювш ба. ШоллагIбараш кхашка минеральни удобрени тоссаш, культиваци еш ба.

Совхоза директора машинаца кхашка деча балхашка хьажа долх тхо. Совхоза конторера гаьна далалехьа кхай тIа болх беш йола «Беларусь» марках йола трактор бIаргаго.

— Цига болх беш воаллар Закриев Iусам ва. Культиваци еше а нитроамофос яха минеральни удобрени а тоссаш лаьтта хьаьнду цо, — аьлар Махмудов ЯрагIе.

Тха машина яйза а яйза тхона гаьна йоаццаш ший трактор соцаю Iусама.

— Тахан укхазара болх баь варгва со. ХIаьта кхоана миччахьа вахача бакъахьа хургва со болх бе? — хаьттар Iусама директорага.

— Ой, тахан укхазара болх баь варгва хьо? Баркал, баркал хьона. Дохкха гIулакх даьд Iа, — аьлар ЯрагIе. ТIаккха согахьа хьа а вийрза:

— Ткъаь вурийтта гектар лаьтта да укх кхай тIа. Цу тIа макка а боаккхаш удобренеш тассара нормагIа кхо ди доагIа. ХIаьта Iусама из болх хьона хоззача тайпара шин дийнахьа чакхбоаккхаш латт.

— Кхоана шекара свекла дIаювш воаллача Тарамов Шарпуддина новкъостал де гIоргва хьо, — аьлар директора Iусамага.

Помидораш дIаювча цхьоалагIча бригада Октябрьски Револююце орден лелаеча Шамилева Зинай звено йолча долх тхо.

— Помидорий дар санна бIаьсти ювча культурай оаха укх шера Iалашдаь дерригa фу цхьоалагIча класса кондици йолаш да, — йоах цига тхох кхийттача совхоза керттерча агронома Табаев Вахас. — Помидораш а кхыдола баьцадаараш а дIадувш фуца цхьана хIара гектара тIа шишша центнер кхоачийташ минеральни удобрени тосс оаха.

Цхьа ха яьлча йоассаеннача селлка чу помидорий фу чудила тхо латтача хьатIайолгIа агрегат.

— Масе ди дезаргда шоана помидораш дIайийна довле? Фу де лерхI звенос укх шера? — хетт аз Зинайга.

— Помидораш дIае нормагIа ши ди деза тхона. Цхьабакъда цу гIулакха цхьа ди ах ди мара ца доазе хьожаргда тхо. ХIаьта укх шера хIара гектара тIара планагIа 120 центнер баьцадаараш чуда дезаш я звено. Цхьабакъда оаха хIара гектара тIара ши бIаь центнерал кIезигагIа доацаш баьцадаараш чуэца социалистически декхар тIанийцад.

— Совхозе болх беш бола дукхагIбараш къона ба. ХIаьта къоначар хьинар дукха хул, — йоах Махмудов ЯрагIе.

Хургболча хьувкъама тешаме лара йолла гIерташ йиз да кхобеш къахьегаш я укх бIаьстан деношка къоначa совхоза къона, барт тайна коллектив.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГАМБИЯ ЯХА ХИЙ ІОДОДАЧА МЕТТЕ

Малхбузен Африке, Гамбия яха хий Атлантически океанах дІакхеттача метте улла Гамби Республика, дунен тІа эггара зІамагІа йолча паччахьалкхенех цаІ: цун территори 11 эзар квадратни километрал кІеззига йоккхагІа мара яц. Барт тайна дезал санна дах укказа тайп-тайпара къамаш — малинке, волоф, фульбе, кхыдараш.

Англичанаша шоай хана французашкара хьа а яьккха британски колони хиннача Гамбе укх шера белгалдаьккхар шийна кортамукъален 10 шу дизар. Цхьабакъда мехка столице укх тІеххьарча ханналца графа Батерста, британски колоней министр хинначун цІи лелаяьй. Бокъонца йола города цІи халкъа дег чура дІаяккха гІерташ колонизатораша мел леладаьчох хІама хиннадац. 1973 шера мае юха тилай столицах цун бокъонца йола цІи — Банжул.

Арахис кхею кха даьдар Гамбех колонизатораша. Цо хІанз а дІалоац экспорте йодача продукцех 90 процент. «Лаьттан бІараша» цхьа бІаьи ах бІаьи шу гаргга хана пайда тийннаб арахиса хьувъкъам чубахьача, цІепбеча, цунах даьтта доахача, экспорте кхухьийтача тІахьожам лоаттабеш хиннача «Гамбия Ойлсидс Маркетинг Борд» яхача английски компане акционераша. Компане шийх хьаштдар деш хиннад ахархой кхелах.

ХІанз Гамбе къахьег экономика массе оагІорахьара, къаман хьашташка хьежжа дегІахкувлара. Тахан арахиса кхаште уллув дада халданза шерлуш дола дуга кхаш, бьцадараш кхедун сомий бешамаш лелаюи боахамаш, цитрусови сомий бешамаш. Сихха дегІаух хьайбай боахам. Юрташка кооперативаш вІашагІъехк, хІакта кооперативни болама деш дола доал центрера хьалду. Лаьтта леладара хІанзара прнемаш юкъекхахьара тІадерзадаь гІулакхаш чакхдоах правительства.

Гамбе боахам дегІабоалабара дика аьттув боакх планировани юкъеяхьаро а Центральни банк йиллара, Къаман торгови кооперации вІашагІйоллара, кооперативаш дегІайоалаяра чотах экономикера паччахьалкхен позицеш шеръяро а.

Арахьарча политика даькъе империализмана духьалара, антиколониальни никъ лелабу Гамбе Республико, цхьатарра бокъонаш хиларен вІашн чурча гІулакхашта юкъе ца гІертарен принципий ларда тІа ергигача паччахьалкхенашца леладу гІулакхаш дегІадоаладара тІехьа латт из, Африкански цхьоагІон Организаце гІулакхашка хьинаре дакъа лоац.

Советски журналистий группаца ше къамаьл деш Гамбе президента Дауд Кайраб Джавара яьхад, советско-гамбийски гІулакхаш доттагІал долаши дег тІарен да, белгалдаьккхад уж чІоагІданза дарг ца хилар. Цу гІулакха эша торонаш йолаш я. ХІанз духхьашхара шу дац советско-гамбийски торговли дегІауха. Дукха ха а яц фордашкарча чкъьаран беркаташ тахкара даькъе цхьана гІулакхаш леладара хьакъехьа переговораш яь. Соглашени яьй цхьана культурини Іилмани гІулакхаш леладара хьакъехьа. Каст-каста болхаш Гамбе хьаьший ба советски писателаш, журналисташ, артисташ, спортсменаш. Советски Союза дешара заведенешка образовани йоаккхаш ба къона гамбийцаш. Яьккха баьннараша практике дика пайда яц шоай знанеех. Масала, Банжуле са цкъа санна дукхаза а къамаьл хиннача Сисей Сулейманна Киевски университета юридически факультет йистеяьккхай. Цун доттагІчо, Караел Дениса — Украински юртбоахама академи.

— Цхьа шу даьккха Іийнавац со Советски Союзе, — яьлар сога Сисей Сулеймана.— ХІаьта сай мехка со юха цІавеначул тІехьагІа эггара дукхагІа сона дагаухар фуд хой хьона? Шун нах — бокъонца бола мехка дай, сакхетамея хьинарен къахьегаш, лакха культура йолаш, массе оагІорахьара дегІабаьхка нах хилар да. Сай ма-хулла советски наха тарвала гІерт со. Цудухьа сона ловра, царгара хьокхам а ийбеш сай беррига дай-мехкахой бахен болх бен Іомалулга.

Ю. СЕРГЕЕВ,
АПН спец. корр.
Банжул—Москва.

БОЛХЛОЙ КЛАСС МИШТА «ЙОАЯЬЙ» БУРЖУАЗНИ СОЦИОЛОГАША

ТІом дІабаьнначул тІехьагІа дІадахача ткъаь итт шера «юкъерча классах» болча дукхача наха юкъе дІа-юха а эяь американски болхлой класс «йоаяьй» американски социологий хьацарагІа. Теоретически алхимикий киловзалаш бахьан доларі цхьа минут яха мара де доацаш йовра из. Цхьа чкъор да — кІезигагІа я аьнна хьакхайкаяьй из, хІана аьлча «сийна качамаш дараш», вешта аьлча болхлой, «кІай качамаш дарел», вешта аьлча гІулакхерча нахал кІезигагІа ба хІанз аьнна хабар ара а даьккха. Цул совгІа, качамий бесаш бебе хилара лоархІам байнаб аьнна хьакхайкадаьд, хІана аьлча, йоах цар, «сийна бараш» а «кІай бараш» а хІанз цхьатарра йола «юкъера класс» а хинна дІаэттаб.

Официальни Іилмо шаьрдаь дувцараш таханарча американски бакъдарашца нийсде лаьрхІад къонача социолога Эндро Левинсона. Цун балха итог я «Болхлой класса дукхагІбараш» яха книжка.

Буржуазни социологе юкъмоттигера тезисаш бокъонца хьежачул тІехьагІа тІехъяьха хиннай. Цкъарча юкъига къахьегамхой «бос» дукхагІа ба аьнна лаьрхІад Левинсона. «ДукхагІбола американцаш», йоах цо, — болхлой классах ба: 60 процент американски маІа нах, цар истий, бераш... Болхлой классах бола американцаш кІезиг ца баларал совгІа, 1950 шера денз йиъ миллион дукхагІа а хиннаб».

Ишта да «сийна бараш кІайчарца» дІаэбарах бола эггара хьалхара цхьа фаьлг. Берригаш а цхьатарра баха болабеннаб яхаш болча шоллагІча фаьлгаца тохкамаш деча автеро кхетамца йоах: гобаькkхе хьажа. «Юкъера класс» оалаш яр городской «боахгашка» яха йодац. Башха - дика цІалгаш, царна хьалхашка — сийна баьш. Цига ях «юкъера класс». КІеззига эсалагІен къегІен долча цІалгашка — квалифицировании болхлойн гІулакхера нахи. Уж цІалгаш — венна дІаваллалца Іазап: каралоацама ахча телаш 30 шу доаккх, хІаьта из токхаш дІател вахарен къахьегамен ондо дакъа. Юххера а, гобаькkха ардакхаш тІайнйттача «боахгашца» оагІув а болаш я болхлой чуІа моттигаш. Массаза а яхар мо, бІаьхийн маькарагІен бараш города цхьан оагІорахьарча пригороде баха хувш, хІаьта къахьега адам—вокх оагІорахьа, фабрикаштеи заводаштеи гаргагІа хургболаш. Пригородашкара нах дІачухьачу бац, тайп-тайпарча планеташка бахаш санна ба нах. ХІаьта доллача хІаманга хьежача, кагийча буржуазечули «юкъерча классочули» дукхагІа къахьег болхлошеи кагийча гІулакхерча нахеи, хІаьта вахар воrІа да.

«Американски болхлой, — вывод ю автора, — из ше къаьстта класс я шийн реальни проблемаш а ца хила бахьан а долаш шийн раьза ца хилар а тІехьа. Хьашташ юкъара хиларах цхьа уйла я болхлой, хІаьта уж американски халкъах дукхагІбараш а ба».

Къахьегамхошка бокъонца долаш дола хьал хьахьокхаш дола сурташ дукха да книжка тІа. «Железная пята» яхача Дж. Лондона романа тІа вувцачо юкъерча классах йола кхалсаг йоалаяьй производстве балха волаш кулг даьккхача болхлочох бІарг тоха. Болхлой класса дика вахар да аьнна хеташ йола цун харц уйлаш цунга хувцийта безам бар цун. «Нагахьа санна Лондона тахан яздаь хиннадаларе, — белгалдоаккх Левинсона, — иззаморг дерглар цо. 60 шу даьнначул тІехьагІа а долаш дар ше долча да: дукхача балхаш тІа юкъерча класса вІалла дага а доацача боараме боа а бу, эйп а боах нах... США-ра промышленни предприяти, — язду цо дІахо,— ... Америке эггара дукхагІа нах боабер я».

Автора харцбу кхоалагІа фаьлг а — «болхлой класса политически реакционноста» хьакъехьа. Чоалханеча американски бакъдарашка болхлошта юкъера корабоагІаргба расисташ а милитаристаш а, йоах цо. Пропагандистоки мазашта юкъе тувлабеннаб уж, капитала юкъе а ца лоархІаш, неграх, иззамо волча болхлочох лоархІ цар моастагІа, е океанал дехьа гу царна моастагІа, хІана аьлча тІема - промышленни комплексана из ицта хилар дезандаь. Цул совгІа, дукха профсоюзаш — реакционни политически уйлашка диллача рекордсменаш. ХІаьта а, дукхагІбола американски болхлойн гІулакхера нахи прогрессивни уйлаш йолаш ба Из тезис автора бакъъю таханарча къаьст-къаьстача проблемаех общественни мненега хаттараш даьчул тІехьагІа хьахиннараш гойтарца яь ца Іеш, шоай бокъоний меттел, беррига къахьегамхой бокъоний а га доаккхаш болхлой классо лоаттабу хаьлда къовсам хьахьокхарца а.

Американски болхлой классах бола кхо фаьлг доал деча гІозараша юкъе а кхухь, цхьаболча буржуазни Іилмахоша «бакъ» а бу болхлой класса кахкаялийтаре болхлой болам американски общества кхыча прогрессивни низех дІакъоастабари духьа. Левинсона гаьнагІа дІакховсилга могаду уж фаьлгаш, хІана аьлча уж харц хинна ца Іеш, 70-ча шерашка Америке прогресс хилийтара моллагІа гІойленагІа йола стратеги кийчъяра политически кхераме а йоландаь. «Е кагирхой а, е кхалнаьха а, е негритянски а болама толам боаккхалургбац болхлой боламца цхьоагІо ца хилча, либералаша оппозицеца деча ловзара хьакъехьа ца дийцача а.

«Классови башхалонаш хІанз а геттара дика къоастам болаш я, — яхаш язду автора шийн къамаьл чакхдоаллаш. — ДукхагІа болча болхлоша цхьа бахьан а мегаргдола вахар шоашта Іалашдара кхоачам балла алапа даккхац, цудухьа цхьа кІеззига болхлой мара бац бІаьхийчарех лархІа мегаргболаш... Америке классаш вІалла я а яц яхаш дувцилга дукхача шерашка товш дале а, классаш йолаш хилар харцдулургдоацаш да. Вайна бІарга ма-доврра, предприяте меттел, общество а бІарччача мехка а «сийна качамилгаш» массаза а хиннаб шоай паччахьалкхене шоллагІча сортах бола гражданаш»

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

Юкъарча нифлаще, хьабе болх ца хилар дукхагІа хулаш латтача, махках тІаттелтулча хьаьлшша шоай социальни бакъонаш, вахара барам лохбарна духьала къовсам лоаттабу капиталистически мехкашка.

СУРТА ТІА: французски столицера массеэх типографи дІакъовлара духьала Парижерча типографе болхлой дІахьаьд.

ЦБ — АПН сурт.

ДЕШАРАШ РАЬЗА БА

Шоай библиотека дукха еза Новогрозненске бахача наха. Царна деша ловш дола книжка корадоагІа библиотеке. Тамаш а яц, 17 эзар тайп-тайпара книжкаш укказа хилча. ДІадахача шера библиотекера книжкаш дийшад цаІи-ахи эзар саго, хІаьта ер шу доладелча денз — ворхІ бІаь гаргга саго.

Библиотекана кулгалдеш я Грозненa культпросветучилище чакхъяьккха Чернова Татьяна. Дукха ха йоацаш укхаза библиотекара балха еnай соахка моттигера юкъера школа чакхъяьккха Юсупова Зара а. Мехкараша чІоагІа йоакхо еш леладу баха нах книжкашца Іалашбара гІулакх.

Царна юкъе ба дукха книжкаш дешараш а. Дукха ха я бурув тохачун гІонча Х. Тереханов библиотеке язвенна вола. Алхха укх шера 15 книжка деша кхийнад цун. Цун новкъоста М.-А. Сайдулханова 10 книжка дийшад. Книжкаш дешара Іалаьмате чІоагІа тІера ва ялхлагІча классе дешаш вола Цагаев Іийса а. Алхха январь бетта цо библиотекера ийцад 12 книжка. Ленинах дола дувцараш, тайп-тайпара фаьлгаш, хьайбаех дола дувцараш — ишттa да шоллагІча классе деша вагІача Эдилсултанов Хьамзата деша книжкаш. Алхха январе бархІазза вечав из книжкаш хувца библиотеке.

Библиотека болхлоша каст-каста книжкаех къамаьлаш ду дешарашта, керда литература довзийт. ХІанз къаьстта теркам тІабзийта леладу цар Дай-мехка Сийлахь-боккхача тІемах дола литература наха дІадовзийтара. Библиотеке кийчъяьй «Из дагадоагІа кІалхардаьккхача дуненна» яха книжкай выставка. Цунна юкъе да В. Кожевникова «Ше къаьстта подразделени», С. Смирнова «Брестски крепость», А. Фадеева «Къона гварди», Б. Ковальковске «Кавказа сигала», «Нохч - ГІалгІайчен дошо седкъий», кхы дукха Дай-мехка тІема хетадаь книжкаш. «Пионераш-турпалаш» яхаш я берий литература выставка. Къонача дешарий безам тІаозаш я из. «Библиотеке» дІачуволдача я хоза кийчъяь «Ялхайтта шу даьннача хана» яха плакат. Цу тІа да Я. Райниса дешаш:

«Турпалгара вахар
дІадаккха йиш я,
Цхьабакъда цун сийле
даим лепаргья».

Дай-мехка Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизара кийчо еча иштта хьинаре дакъа лоац библиотека болхлоша.

А. СУМКИН.

Назрановски района культура болхлой дика кийчлуш ба фашистски Германи эшаеш Дай-мехка Сийлахь-боккхача тІем тІа турпалерча советски халкъо яьккхача Коталон 30 шу дизарга. Массе клубашка, библиотекашка, кхыйолча учрежденешка лаьрхх1а стендаш, выставкаш, фотовитринаш кийчъю Коталон ден хетаяь.

Укх деношка къаьстта дукха къахьег гор. Назранерча районни библиотека болхлоша.

СУРТА ТІА: Коталон ден хетаяь книжни выставка кийчъеш я Назрановски районни библиотека болхло Муцольгова Аминат.

И. ПЛИЕВА сурт.

ФЕ ХИЛА

ЧІоагІа бала беш да республика наькъашкара аварийни хьал. Алхха цхьан 12 апрела дийнахьа цхьайтта авари яьй транспорто наькъашка Цига кхо саг вийнав, цхьайтта сага тайп-тайпара човнаш яьй.

ХьалхагІа а санна наькъашка хатараш хилара керттера бахьан да нах хІаман терко йоацаш, наькъагІа лелара закоп цхьаккха дича а кхоачашде ца ховш хилар.

Грозненски районерча «Советская Россия» яхача колхоза доалахьарча 10—25 ЧИЗ грузовика шофер хьажа саг юхе а ца вуташ машин латта а латтийта юхера дІавахав, тІаккха из лалла дагадехад цун зІамагІволча вешийна Комсомольское яхача юртарча № 2 йолча школа дешархочоа М. Шахидовна.

Машин лалла праваш йоацаш, лалла ца ховш волча школьника ше лаьлла водаш дІа-юха ерзае вІаштІехьа а ца доалаш кІалтІакхессай машин. Цига чІоагІа лозаваьв Шахидови цунна уллув ваьгІа Б. Эдиеви. Колхоза машин йохаяьй.

Шин саг лозаваьв шофера С. Абаева бехкагІа ЗИЛ-130 автомобили тепловози вІашагІкхийттача.

Геттара чІоагІа лозаваь хиннав мотоциклаца тІакІалгІайккха Экажкъонгий - Юртара саг. Мотоцикл лехкаш ваьгІар менна хиннав.

Цу дийнахьа ши авари яьй 1737 автоколонна водителаша.

М. Алиева лехкаш хиннача машина кабина чура Іовежав пассажир. Пассажир веннав.

ГІаш воагІача сага машин тІатехай В. Вартаняна. Цхьабакъда из авари яра бехке хиннав водитель меттел, гІашло а, машиннаькъахой больница лор А. Ванцутина. Юххе кхаьча йоагІаш автомобиль йоллашехьа а хьалхешка гІолла тІехъэккха еннай из.

Ди хьалхагІа наькъагІа лелара правилаш толхаяьй цу коллективерча шофера Ш. Эльмурзоева, хІаьта из бахьан долаш машин тІакІалтІа а кхессай.

Шин дийнахьа кхо авари яр 1337 автоколонна водителий дисциплина эсала хилар, коллективе беш лерттІа хьехама болх ца хилар да.

БІаьсти а яьнна бераш дукха арахьа хиларца дувзадена уж машинашта кІалъухаш хула авареш дукха я. Алхха дІадахача цхьан кІирагІа 7 хатар хиннад. Цу хатарашка кхо бер дийнад дІьнена тайп-тайпара човнаш яьй.

Наькъашка машинашта кІалъухаш бераш дукха лозадаро хьахьокх, берий дисциплина кІезига хилар, бокъхагІчар цар йоакхо ца еш, наькъагІа лелара правилаш Іомаяра болх во беш хилар.

ШагІа, классе сагото, во чу ца дайтара наькъагІа лелара правилаш йовзийта еза берашта, наькъагІа лелара кодексо яхар кхоачашдайта деза царга.

Дагадеххача хана баь бита йиш йолаш баьц из болх, хІара денна банза баргбац из.

Наькъа тІа хиннача хатара хьалхара жоп дала дезаш ба водителаш а, кхыметтел уж цунна бехке ца бой а. Наькъа тІа бер бІаргадайча, нагахьа санна машин юхасоцае эшаш хуле а аьнна, хьалххагІе а теркo еш хила веза царех хІаравар.

ДІадахача кІирагІа 43 авари яьй Нохч-ГІалгІайчен наькъашка. Цига пхи саг вийнав, 25 сага тайп-тайпара човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

Культура хоамаш

«Ассинский» совхоза культура ЦІагІа чакхъяьлар Коталон 30 шу дизара хетаяь «Кхертіоша зиза тохаш» яхача И. Падерина книжках йола дешарий конференци. Из кийчъяьраш юртарча библиотека библиотекарь М. Х. Русскихи хьехархо О. И. Корякинан бар. Конференце дакъа лоацаш бар дешархойи совхоза кагирхойи. Книжка дувцача хьинаре дакъа лаьцар дешараша.

Укх деношка Ассински № 2 йолча юкъерча школе М. Ю. Лермонтова вахаран кхолламан хетадаь вІашагІкхетар хилар. Дукха къахьийгар дешархоша а хьехархоша а Р. П. Уланцева, О. И. Корякина аз вІашагІкхетар сакъердаме чакх даккхара. Школе кийчъяьр выставка — Лермонтова произведенеш тІара дешархой дикагІдола сурташ.

Сийлахьча поэта вахарах лаьца дийцар иттлагІча класса дешархочо Н. Тимченкос. Цул тІехьагІа «Лермонтови Кавказ» яха доклад йир Ханина Таняс.

Цкъа Ленинграде Пушкински цІагІа музейни зале кхьаташка хьожаш воаллаш литературовед Андроников Ираклена цІаьхха бос байна сурт корадаьд. Цу сурта тІара вар чІоагІа Лермонтова тара лесташ хиннав. Из бокъонца Михаил Юрьевич Лермонтов хилар къоастадалца дукха къахьега дийзар Андроникова а, иштта кхыча тохкамхой а. Цунах лаьца дийцар 7-ча класса дешархочо Дегтярева Ленас.

Цул тІехьагІа чтеций конкурс хилар. Цига дакъа лоацаш ваь хІара классера шишша саг. Чулоацам ма барра хьабовзийташ къаьстта дика йийшар «Незабудка» яха стихотворени 9-ча класса дешархочо Потапенко Людас, «Листок» яхар 7-ча классерча Т. Сухининас. ВІашагІкхетар чакхдоалаш викторина хилар.

Викторине котбаьннараша дакъа лоацаргда районни хьажаре.

«Со Советски Союза гражданин ва» — иштта яр Ассински № 2 йолча юкъерча школе ялхайтта шу дизача дешархошта паспорташ дІадалара хетаяь хинна торжественни сайре. Керда паспорташ хьаийцараш даькъал а бувцаш РОВД паспортни стола начальника З. Плахутинас СССР гражданина цІи лакха лоаттае тІахьийхар дешархой.

М. АДУЕВ.

Пайдане сайре

Укх тІеххьарча хана каст-каста школашка хьоашалгІа баьхке хул Дай-мехка Сийлахь-боккхача тІема ветеранаш. Мелла доккха гІулакхаш шоай дале а, уж юкъагІа а дите, дешархой болча боагІа уж. Цар Іалаьмате дика кхетаду кагирхошта патриотически кхетам балар, Даьхе дукха езаш къона тІехье кхеелга мел боккхача лоархІаме гІулакх да.

Дукха ха йоацаш тха школе енаяр тІема шерашка развездчица хинна, хІанз Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университете хьехаш йола Григорьева Ольга Антоновна. Боккхача теркамца ладувгІар, дешархоша тІема ветерано дувцачунга. Ольга Антоновнас турпала моастагІчох латташ байнача шийн новкъостех дувцаш, тІема турпалий сий дир дешархоша, берригаш цхьатарра хьал а гІайтта.

— Разведчик хилара дукхадар эш, — дувц тІема ветерана цу халача, чоалханеча гІулакхах. — Сай балха чІоагІа накъадоалар сона, дика немций мотт харал совгІа, цхьан хана школе Іомадаь кхы дуккхадар а масала, черчени, сурташ дехкилга, истори, географи, кхыдола предметаш дика ховш хилар. Цу дерригнел совгІа хІама дика дагадоагІаш хилар а да Іалаьмате чІоагІа эшаш. МоастагІчун доазон тІа волаш, дагадеххача хана карта тІа хьажа йиш мича хул.

Карабоалабаьча немцашкара дукха къайленаш гучаяха езаш моттигаш вийслора Ольга Антоновнай. Немций чІоагІа цецбувлар таржам деш болча эосий мехкарашта тІехдика немций литература, музыка, искусство ховш хиларах. ХІана аьлча, царна хьалха дийцадар Россера нах дешар йоазув ца ховш, культура фуй ца ховш, оакхарий санна ба яхаш.

МоастагІчунгара Кенигсберг хьаьккха операци кийчъеча а дакъа лоацаш хиннай Ольга Антоновна. Из кийчо дика чакхъяьккхар бахьан долаш шин дийнахьа фашистех мукъаьккхай Кенигсберг. Цига хьинаре дакъа лацарах Шеча Седкъан орден еннай Ольга Антоновнайна.

— ТІем тІа эггара унзарагІа хет бераш доадеш бІаргадайча, — дувц ветерана. — Фашисташа бомбаш етташ йохайора берий бешамаш, школаш, доадора бераш

С. ДЕМЕНТЬЕВСКАЯ,
Грозненча № 19 йолча юкъерча школа хьехархо.

СПОРТ

ЯХЬ ЛЕЛАЕШ—144 АТЛЕТ

Укх деношка городе Назране чакхдаьлар шоай лоІаме кІалтохаргах латаш «Урожай» обществе хьалхле яккхара къовсамаш. Цига дакъа лаьцар кхойтта командерча 144 атлета.

Чемпионаш хилар грозненски горсовета командера У. Магомадов, Р. Альбекхаджиев, Б. Масаев, Аргунера С. Кагаев, Шалински районера С. - Э. Абдулмуслимов, М. Ибрагимов, Назрановски сельхозтехникумера К. Плиев, Грозненски районера Р. Эльдерханов, Урус - Мартановски районера Х. Юсупов, С. Шамсадов.

Командни зачете хьалхара моттиг яьккхар Урус - Мартановски районерча спортсменаша, царна тІехьа ба шалинцаш, кхоалагІча моттиге — Наурски района викалаш.

— Дукхха а доакъашхой гулбелар цу къовсамашка, — дувц «Урожай» ДСО республикански совета инструктора Ульбиев Эльмарзас. — Къаьстта хозахеташ да из, хІана аьлча хІанзалца 8—10 команда мара хилацар къовсамашка дакъа лоацаш. Яхьашка эггара хьалха дакъа лаьцар Малгобекски Ачхой - Мартановски районий атлеташа. Цо гойт юрташкарча кагирхой спортацара безам лакхлуш хилар.

Т. КРУНУРОВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ СОВЕТСКИ ЭСКАРЕ ГІУЛАКХ ДАЬ БАЬННА ЦІАБАЬККА ТІЕМАХОЙ!

— оператора,
— технологически оборудованена ремонт еча слесара,
— токара,
— лаборанта,
— электромонтера,
— КИП слесара,
— насосийи компрессорийи машиниста
— специальносташ Іомае шун безам бале балха отта А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводерча болх бе йолалуча технологически установкашка. Льготаш йолаш пенсе ваха бокъо а лу укхаза.

Специальносташка хьежжа 3—6 бетта лаьрхх1а деша а лешийта завода цехашкеи лабораторешкеи производственни практика чакхйоаккхийтаргья. Дезал боаца болхлой дика кийчъяьча общежитеца Іалашбергба, «Грозный нефтяная —36 участок» яхача поездаца лела льготаш лургья.

ШО ТХА ЗАВОДЕ ДАХКАР А. БАЛХА ХЬАЛАШ ДОВЗАР А ЛОВ ТХОНА

Балха ва безам бар, цу деша духтІавала ловш вар ваха веза: г. Грозне. Победа проспект, 40, адресагІа йолча нах балха уттабарен информацен бюро е Заводской районерча А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе.

ЗАВОДА ДИРЕКЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 апрель

I программа

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуьрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Хьа вахар чу книжка». 10.15 — Босбола телевидени. «Хьаст» яха телевизионни художественни фильм. 11.05 — Мокроусова произведенецара концерт. Горькера передача. 14.25 — Передачай программа. 14.30 — Босбола телевидени. «Исландия» яха телевизионни документальни фильм. 15.00 — «Вайна Іалам довзаргда». 15.25 — Дай-мехка гІолла». Узбекски Советски Социалистически Республика. 15.45 — Шахматий школа. Ловза болалурий класс. 16.15 — «Орленок» яхача телестудионкораш академикаца Маркушевичаца вІашагІкхетар. 16.45 — Босбола телевидени. «Къонал эфире я». Кагирхой барт йиш йола. Дуненчалкъашта юкъера ди. 17.30 — «Котало» яха полевая почта. 18.00 — Хоржамашта накъадолхаш. Агитпунктера репортаж (гІалгІай меттала). 18.10 — Фильм. 18.15 — 120 эзар тоин хьажкІаш чуяра тІехьа. 18.30 — Миллионий ленински университет. Советски патриотизм лораш кхетамца нах кхебар. Передача юкъе дакъа лоацаш я йоазонхо йола Кондененко. 19.00 — Сийлахь-йоккхача коталон 30 шу дизар. «Милицейски шинелаш тІаюрха салтий». 19.20 — Музыкальни пауза. 19.25 — «УнахцІено». СССР медицински Іилмай академе академикаца Блохина яь беседа. 19.55 — Брагинский, Рязанов Маяковске цІерагІ йолча Московски академически театра «Сослуживцы» яхача фильм-спектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Сослуживцы» яха фильм-спектакль дІахо цхьар. 22.40 Баскетболах йола СССР чемпионат Киевера передача. Йистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II программа

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Самукъане нотуш». 18.30 — Музыкальни пауза. 18.35 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа. (эрсий, гІалгІай меттала). 18.55 — Фильм. 19.00 — Босбола телевидени. Халхарий ансамбла выступлени. 19.25 — Кагирхошта йола программа (нохчий меттала). 19.55 — Шоана, бераш. 20.05 — Новатораш, шоана.

21.20 — Киножурнал. 20.30 — Певзарч Халидов (нохчий меттала).

25 апрель

I программа

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуьрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Брагинский, Рязанов, Маяковске цІерагІ йолча Московски академически театра «Сослуживцы» яха фильм-спектакль. 11.45 — «Поэзия». Драч. Киевере передача. 14.20 — Передачай программа. 14.25 — Босбола телевидени. «Шийдерригача вахар чу яь чІоагІо» яха документальни фильм. 14.35 — «Пош ду Іилманхочунна». Академика Доллежаля выступлени. 14.55 — Босбола телевидени. «Къонал эфире я». 15.25 — Босбола телевидени. Литературни произведенеш экрана тІа яхар. «Къонахчала школа» яха художественни фильм. 17.00 — Документальни фильм. 17.15 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 17.35 — Хоамаш, реклама. 17.40 — Идеологически балха практикаш. «Тха халкъа университет». 17.55 — Киножурнал. 18.05 — Сатирически объектив. 18.15 — Фильм. 18.20 — Хоржамашта накъа болхаш. «Советски демократе деза дие». 18.30 — Босбола телевидени. «Португалех йола яллеш». Телевизионни документальни фильм. 19.30 — Босбола телевидени. Советски поэтий стихаш. 19.45 — Босбола телевидени. «Іаьржача форда йисте» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Штрауса оперетттах йола «Венский Карнавал» яхача телевизионни музыкальни спектакла премьера. Йистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II программа

17.00 — «КІиран панорама». 17.35 — Босбола телевидени. Фильм-концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ЙиІиги лоам» яха мультфильм. 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — Вурув детта балхаш деча Старогрозненски управлене коллектив (нохчий меттала). 18.50 — Шоана, бераш. 19.00 — Сийлахь-йоккхача коталон 30 шу дизар. «ТІемехи-цІевехи доттагІехи — новкъостехи». Номер 1436-гІа йолча автоколонни коллектива юкъе. 20.00 — Лермонтова цІерагІча театра спектакль.

РАДИО

24 апрель

6.30 — «Юртара вахар». Комсий бешамашка (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Кагирхойх дола илли (гІалгІай меттала). 9.00 — Интернациональни доттагІален вадуоклуб (нохчий меттала). 9.20 — «Коммунисташ илаташ дІадувча» яха передача (гІалгІай меттала). 9.35 — Ашараш. 9.45 — «Къахьегамца сий долаш ва саг» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.16 — Экономически знаней болхлой факультет. «Производственни предприяте боахама расчет» яха беседа (эрсий меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 16.50 — Хоржама комиссеш болх беш я (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

25 апрель

6.30 — «Юртара Іуйре». Ялат хьувкъадара тІехьа къовсам лоаттабу илат леладераша (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Беза хьо сона са хІамсара мохк» яхача илле концерт (нохчий меттала). 9.00 — «Цхьан дезала юкъе» яха корреспонденци (нохчий меттала). 9.15 — «ХьажкІаш лелаеча хьалхалаттараьшта» яха концерт (нохчий меттала). 9.45 — «Партийни организацей секретарий заочни школа. Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза парторганизаце секретара Дидаева выступлени (эрсий меттала). 16.00 — «Медицинен хаоц дарбаш леладари». УнахцІено лораяра министра заместителя Кинзарова выступлени (нохчий меттала). 16.15 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.35 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грозней кІезиг дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метo чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 18—23, Грозне 20—22 градус йІовхал йолаш хилен тарлу. Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоалама йоачан а йоацаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метo чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура буьйсашка 2—7, деношка 17—22 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохьама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурах отделел — 3-61-46; промышленностен отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадуьла шинарей, ерей, шоаттей деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 3079.